

# Vejledning om opstilling af ændringsforslag til fremsatte lov- og beslutningsforslag

## Indholdsfortegnelse

|                                                                                                                                                                                                                                                                            |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Indledning</b> .....                                                                                                                                                                                                                                                    | 4  |
| <b>1. Generelle regler for opstilling af ændringsforslag</b> .....                                                                                                                                                                                                         | 4  |
| 1.1. Hvortil stilles ændringsforslag?.....                                                                                                                                                                                                                                 | 4  |
| 1.2. Forslagsstillere.....                                                                                                                                                                                                                                                 | 6  |
| 1.3. Rækkefølge og nummerering.....                                                                                                                                                                                                                                        | 9  |
| 1.4. Affattelse af ændringsforslag.....                                                                                                                                                                                                                                    | 10 |
| 1.5. Typografi m.v.....                                                                                                                                                                                                                                                    | 11 |
| 1.5.1. Anvendelse af forskellige skrifttyper.....                                                                                                                                                                                                                          | 11 |
| 1.5.2. Anvendelse af tegnsætning.....                                                                                                                                                                                                                                      | 11 |
| 1.5.3. Anvendelse af forkortelser.....                                                                                                                                                                                                                                     | 12 |
| 1.5.4. Angivelse af betegnelsen for den pågældende bestemmelse.....                                                                                                                                                                                                        | 12 |
| 1.6. Alternative ændringsforslag.....                                                                                                                                                                                                                                      | 13 |
| 1.7. Mulige konsekvenser af de stillede ændringsforslag.....                                                                                                                                                                                                               | 15 |
| 1.7.1. Konsekvenser af nye paragraffer og nye numre (i ændringslovforslag) eller fjernelse<br>af paragraffer og numre i lovforslag.....                                                                                                                                    | 15 |
| 1.7.2. Konsekvenser af nye stykker, numre og litraer eller fjernelse af stykker, numre og<br>litraer i lovforslag.....                                                                                                                                                     | 18 |
| 1.7.3. Konsekvenser af nye punktummer eller fjernelse af punktummer.....                                                                                                                                                                                                   | 20 |
| 1.7.4. Særligt om konsekvenser i forbindelse med henvisninger i ændringslovforslag.....                                                                                                                                                                                    | 20 |
| 1.7.5. Ordensmæssige og sproglige konsekvenser.....                                                                                                                                                                                                                        | 21 |
| 1.8. Særligt om ændringsforslag til ikrafttrædelses-, ophævelses- og overgangsbestemmelser,<br>bestemmelser om begrænsning af gyldighedstidspunkt, revisionsbestemmelser, bemyn-<br>digelsesbestemmelser og bestemmelser om loves gyldighed på Færøerne og i Grønland..... | 23 |
| 1.9. Ændringer i bemærkningerne.....                                                                                                                                                                                                                                       | 25 |
| <b>2. Ændringsforslag til forslag til hovedlove</b> .....                                                                                                                                                                                                                  | 25 |
| 2.1. Til titlen.....                                                                                                                                                                                                                                                       | 25 |
| 2.1.1. Ny affattelse.....                                                                                                                                                                                                                                                  | 26 |
| 2.1.2. Ændring.....                                                                                                                                                                                                                                                        | 26 |
| 2.2. Vedrørende andre overskrifter end titlen.....                                                                                                                                                                                                                         | 26 |
| 2.2.1. Kapiteloverskrifter.....                                                                                                                                                                                                                                            | 26 |
| 2.2.2. Overskrifter inden for et kapitel.....                                                                                                                                                                                                                              | 27 |
| 2.2.3. Overskrifter til afsnit m.v.....                                                                                                                                                                                                                                    | 27 |
| 2.3. Indsættelse af nye afsnit, kapitler, paragraffer, stykker, numre, litraer og punktummer.....                                                                                                                                                                          | 28 |
| 2.3.1. Nye afsnit, kapitler og paragraffer.....                                                                                                                                                                                                                            | 28 |

|                                                                                                              |           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 2.3.2. Nye stykker, numre og litraer.....                                                                    | 29        |
| 2.3.3. Nye punktummer.....                                                                                   | 32        |
| 2.4. Fjernelse af afsnit, kapitler, paragraffer, stykker, numre, litraer og punktummer.....                  | 32        |
| 2.4.1. Afsnit, kapitler og paragraffer.....                                                                  | 32        |
| 2.4.2. Stykker, numre og litraer.....                                                                        | 33        |
| 2.4.3. Punktummer.....                                                                                       | 33        |
| 2.5. Fordeling af indholdet af en bestemmelse på flere bestemmelser.....                                     | 33        |
| 2.5.1. Fordeling af indholdet af afsnit og kapitler.....                                                     | 33        |
| 2.5.2. Fordeling af indholdet af paragraffer.....                                                            | 34        |
| 2.5.3. Fordeling af indholdet af stykker, numre og litraer.....                                              | 34        |
| 2.5.4. Fordeling af indholdet af punktummer.....                                                             | 34        |
| 2.6. Indskrænkning af antallet af bestemmelser.....                                                          | 35        |
| 2.7. Ny affattelse.....                                                                                      | 35        |
| 2.7.1. Paragraffer.....                                                                                      | 35        |
| 2.7.2. Stykker, numre, litraer og punktummer.....                                                            | 35        |
| 2.8. Ændringer, indsættelse eller fjernelse af ord.....                                                      | 36        |
| 2.9. Ændringsforslag vedrørende bilag til lovforslaget.....                                                  | 36        |
| <b>3. Ændringsforslag til forslag til ændringslove.....</b>                                                  | <b>37</b> |
| 3.1. Til titlen.....                                                                                         | 38        |
| 3.1.1. Ny affattelse.....                                                                                    | 38        |
| 3.1.2. Ændring.....                                                                                          | 39        |
| 3.2. Vedrørende andre overskrifter end titlen.....                                                           | 39        |
| 3.3. Indsættelse af nye paragraffer og numre i ændringslovforslaget.....                                     | 39        |
| 3.3.1. Nye paragraffer.....                                                                                  | 39        |
| 3.3.2. Nye numre.....                                                                                        | 40        |
| 3.4. Fjernelse af paragraffer og numre.....                                                                  | 40        |
| 3.4.1. Fjernelse af paragraffer.....                                                                         | 40        |
| 3.4.2. Fjernelse af numre.....                                                                               | 41        |
| 3.5. Fordeling af indholdet af et nummer på flere numre.....                                                 | 41        |
| 3.6. Indskrænkning af antallet af numre.....                                                                 | 42        |
| 3.7. Ny affattelse.....                                                                                      | 42        |
| 3.7.1. Ny affattelse af paragraffer.....                                                                     | 42        |
| 3.7.2. Ny affattelse af numre.....                                                                           | 42        |
| 3.8. Ændringer i numre.....                                                                                  | 43        |
| 3.8.1. Ændringer i en foreslået ny bestemmelse eller et foreslået nyt bilag i hovedloven.....                | 43        |
| 3.8.2. Ændringer i en foreslået ny affattelse af en bestemmelse eller et bilag i hovedloven.....             | 44        |
| 3.8.3. Ændringer i en foreslået ændring af en bestemmelse eller et bilag i hovedloven.....                   | 44        |
| 3.9. Ændringer i indledningen og den indledende tekst og rykningsoplysninger i de enkelte numre.....         | 45        |
| <b>4. Ændringsforslag til ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser m.v. i forslag til ændringslove.....</b> | <b>46</b> |
| <b>5. Ændringsforslag til forslag til ophævelseslove.....</b>                                                | <b>47</b> |

|                                                                                                                    |           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>6. Underændringsforslag.....</b>                                                                                | <b>48</b> |
| 6.1. I forbindelse med forslag til hovedlove.....                                                                  | 49        |
| 6.2. I forbindelse med forslag til ændringslove.....                                                               | 51        |
| <b>7. Deling af lovforslag.....</b>                                                                                | <b>51</b> |
| 7.1. Procedureregler for deling af forslag.....                                                                    | 51        |
| 7.1.1. Indledning.....                                                                                             | 51        |
| 7.1.2. Hvornår kan der stilles ændringsforslag om deling?.....                                                     | 52        |
| 7.1.3. Hvem kan stille ændringsforslag om deling af et lovforslag?.....                                            | 52        |
| 7.2. Opstilling af ændringsforslag.....                                                                            | 52        |
| 7.2.1. Gruppering og nummerering.....                                                                              | 52        |
| 7.2.2. Udformning af ændringsforslag om deling af lovforslaget.....                                                | 53        |
| 7.2.3. Opstilling af realitetsændringsforslag.....                                                                 | 54        |
| <b>8. Bemærkninger og forklarende tekster til ændringsforslag.....</b>                                             | <b>55</b> |
| <b>9. Ændringsforslag i betænkninger over flere forslag.....</b>                                                   | <b>56</b> |
| <b>10. Ændringsforslag, der ikke stilles i en betænkning eller tillægsbetænkning.....</b>                          | <b>56</b> |
| 10.1. Ændringsforslag, der stilles uden for en betænkning eller tillægsbetænkning eller<br>tilføjelser hertil..... | 56        |
| 10.2. Ændringsforslag, der stilles, uden at der foreligger en betænkning eller tillægsbetænkning..                 | 57        |
| 10.3. Ændringsforslag, der stilles i en tilføjelse til en betænkning eller tillægsbetænkning.....                  | 58        |
| <b>11. Ændringsforslag til forslag til folketingsbeslutninger.....</b>                                             | <b>58</b> |
| 11.1. Beslutningsforslag bestående af en enkelt sætning.....                                                       | 58        |
| 11.2. Beslutningsforslag bestående af flere sætninger, men uden formel inddeling.....                              | 59        |
| 11.3. Beslutningsforslag med formel inddeling.....                                                                 | 59        |
| <b>Bilag 1. Eksempler på ændringsforslag til forslag til hovedlove.....</b>                                        | <b>61</b> |
| <b>Bilag 2. Eksempler på ændringsforslag til forslag til ændringslove.....</b>                                     | <b>68</b> |

## Indledning

Det er forholdsvis få lov- og beslutningsforslag, der behandles af Folketinget uden at blive ændret undervejs.

Folketingets Administration kan i begrænset omfang foretage redaktionelle rettelser af lov- og beslutningsforslag, herunder rette stave- og opstillingsfejl, under forudsætning af at rettelserne ikke medfører materielle ændringer af forslaget.

Hvis et lov- eller beslutningsforslag skal ændres materielt, kan det kun ske, ved at Folketinget vedtager ændringsforslag.

Denne vejledning, som er en ny udgave af den tidligere vejledning om samme emne, indeholder regler om opstilling af ændringsforslag, herunder bl.a. en afgrænsning af, i hvilke tilfælde konsekvenser af et ændringsforslag kræver yderligere ændringsforslag, og i hvilke tilfælde konsekvenserne kan håndteres redaktionelt i forbindelse med indredaktionen.

Vejledningens mål er at kunne give svar på praktisk talt alle spørgsmål, der kan tænkes at opstå i forbindelse med opstillingen af ændringsforslag. Det er dog i praksis umuligt at nå dette mål til fulde, men i et forsøg på at komme så tæt på målet som muligt er vejledningen alligevel blevet temmelig omfattende.

Der er derfor knyttet to bilag til vejledningen, der oplister en lang række tænkte eksempler på alle de hyppigst forekommende typer af ændringsforslag til henholdsvis forslag til hovedlove og forslag til ændringslove. Disse bilag er blevet udbygget betydeligt i forhold til den tidligere udgave af vejledningen.

Ud over en generel opdatering af vejledningen er flere afsnit blevet udbygget i forhold til den tidligere udgave, herunder navnlig afsnittet om deling af lovforslag og afsnittet om ændringsforslag vedrørende bilag, og der er tilføjet nye illustrerende eksempler og eksempler fra praksis. Der er endvidere tilføjet afsnit om ændringer i bemærkningerne til et lov- eller beslutningsforslag og om ændringsforslag om indsættelse af revisionsbestemmelser og bemyndigelsesbestemmelser. Herudover er afsnittet om ændringsforslag til lovforslag uden paragraffer udgået. Der er desuden foretaget nogle justeringer i forhold til den tidligere udgave med henblik på så vidt muligt at ensrette reglerne med de principper, der gælder for opstillingen af lovforslag, jf. Justitsministeriets vejledning om lov kvalitet.

Vejledningen retter sig navnlig mod udvalgssekretærer m.fl. til brug for udarbejdelsen af ændringsforslag især i betænkninger, men også ændringsforslag stillet uden for betænkning m.v., i forbindelse med Folketingets behandling af fremsatte lov- og beslutningsforslag. Vejledningen retter sig endvidere mod medarbejdere i ministerierne, når de står over for at skulle udforme ændringsforslag.

## 1. Generelle regler for opstilling af ændringsforslag

### 1.1. Hvortil stilles ændringsforslag?

Det er vigtigt at holde sig for øje, at ændringsforslag altid skal stilles til lovforslaget, således som det foreligger på det tidspunkt, hvor ændringsforslagene stilles.

Dette indebærer for det første, at ændringsforslag, der stilles til 2. behandling, hvad enten disse stilles i eller uden for betænkningen, stilles til det fremsatte lovforslag. Man må med andre ord – som altovervejende hovedregel – ikke tage forskud på indredaktionen (dvs. indskrivningen af vedtagne ændringsforslag med deraf følgende eventuelle konsekvenser) af typisk foregående ændringsforslag ved formuleringen af efterfølgende ændringsforslag. Hvis der f.eks. stilles ændringsforslag om indsættelse af en ny paragraf efter § 3, må der ikke foretages en rykning af paragrafnumrene ud fra en formodning om, at det førstnævnte

ændringsforslag vedtages. Såfremt der således stilles ændringsforslag til § 5, tænkes der hermed på § 5 i det fremsatte lovforslag. På samme måde skal en henvisning til f.eks. § 5 i et ændringsforslag forstås som en henvisning til § 5 i det fremsatte lovforslag, uanset at det måske må formodes, at § 5 efter afstemningerne ved 2. behandling vil komme til at blive § 6.

Ændringsforslag til ændringslovforslag skal dog også sammenholdes med den gældende lov, som lovforslaget ændrer. Et ændringsforslag om indsættelse af et nyt nummer i lovforslaget kan således enten indebære, at der indsættes et helt nyt element (f.eks. en ny paragraf) i den gældende lov, eller at der foretages en ændring af en bestemmelse i loven. I begge tilfælde er der grund til at undersøge, om den foreslåede ændring vil medføre konsekvenser andre steder i den gældende lov eller i andre love. Dette kan både være i bestemmelser, der allerede er berørt af ændringslovforslaget, og i bestemmelser, der ikke er.

Hvis man f.eks. i et ændringsforslag foreslår et nyt stykke indsat i en paragraf i hovedloven med den konsekvens, at nogle stykker rykker, er det således nødvendigt at sikre sig, at der ikke andetsteds i loven eller i andre love henvises til disse stykker. Er dette tilfældet, skal der stilles ændringsforslag, der ændrer disse henvisninger, idet sådanne konsekvensændringer ikke kan foretages i forbindelse med udarbejdelsen af en senere lovbekendtgørelse.

I visse situationer kan det dog ikke undgås at henvise til nyindsatte paragraffer, numre, stykker, punktummer etc. Med hensyn til nye paragraffer og numre opstår der imidlertid ikke noget problem, idet sådanne i ændringsforslagene betegnes henholdsvis §§ 01, 02, 03 etc. og (nr.) 01, 02, 03 etc., og det er hertil, der skal henvises, såfremt der i ét ændringsforslag skal henvises til en ny paragraf, der indsættes i et andet ændringsforslag. Tilsvarende kan der opnås en lignende entydighed, såfremt nye stykker, der ønskes indsat, betegnes stk. 01, 02, 03 etc. Betegnes imidlertid f.eks. et nyt stykke efter stk. 2 som stk. 3, eller stilles der f.eks. ændringsforslag om indsættelse af et eller flere nye punktummer efter 2. pkt., er det nødvendigt i andre ændringsforslag at henvise til f.eks. stk. 3, selv om det undertiden kan efterlade en vis tvivl om, hvorvidt der hermed tænkes på det nyindsatte stykke eller stk. 3 i det fremsatte lovforslag. Såfremt henvisningen forekommer i den indledende tekst til et efterfølgende ændringsforslag, kan problemet løses ved formuleringer som f.eks.:

x) I *stk. 4*, der bliver *stk. 5*, udgår »rabarbergrød,«.  
[Undtagelse af rabarbergrød fra kontrolbestemmelserne]

Forekommer henvisningen imidlertid i en tekst, der skal indsættes i lovforslaget, kan denne fremgangsmåde ikke anvendes. Her må det tilstræbes, at det ud fra sammenhængen, herunder de ledsagende bemærkninger, klartest muligt fremgår, hvortil der henvises. I yderste tilfælde må udvalgssekretæren gennem henvendelse til forslagsstillerne eller det pågældende ministerium afklare tvivlen og meddele resultatet til dem, der i Lovsekretariatet er ansvarlige for indredaktionen. Spørgsmålet vil endvidere også ofte have betydning for udformningen af afstemningslister.

Princippet om, at ændringsforslag altid skal stilles til lovforslaget, således som det foreligger på det tidspunkt, hvor ændringsforslagene stilles, indebærer endvidere, at ændringsforslag, der stilles til 3. behandling efter gennemførelsen af en 2. behandling, hvorunder der er vedtaget ændringsforslag, skal stilles til lovforslaget i den affattelse, hvori det foreligger efter afstemningerne ved 2. behandling. Er der med andre ord f.eks. ved 2. behandling blevet vedtaget et ændringsforslag om indsættelse af et nyt nummer efter nr. 3, skal man huske, at de efterfølgende numre er rykket i forhold til det fremsatte lovforslag, hvilket også vil fremgå af den udgave af lovforslaget, der foreligger umiddelbart efter 2. behandling på folketestingstidende.dk. En tilsvarende situation kan opstå, hvis en 3. behandling afbrydes efter afstemningen om de ændringsforslag, der er stillet i tillægsbetænkningen. Såfremt der igennem vedtagelsen af sådanne ændringsforslag f.eks. er indsat nye paragraffer i lovforslaget, skal man huske

at tage hensyn hertil i forbindelse med formuleringen af eventuelle ændringsforslag i en tilføjelse til tillægsbetænkningen.

Det må endvidere af ændringsforslaget fremgå, hvortil dette ønskes stillet. Typisk vil dette være til en angivet paragraf i det fremsatte lovforslag, f.eks. således:

#### Til § 2

x) *Stk. 2* udgår.

[Straffrihed for overtrædelse af forbuddet mod hammerkast i bymæssig bebyggelse]

I mindre hyppige tilfælde bør ændringsforslaget stilles til en større enhed end en paragraf, f.eks. et kapitel eller afsnit eller til teksten. Det kan således være tilfældet, hvis et helt kapitel skal affattes på en ny måde, hvis der skal ændres i overskriften til et afsnit eller kapitel, eller hvis hele teksten skal nyaffattes. Derimod kan der ikke stilles ændringsforslag til flere angivne paragraffer, selv om det er den samme ændring, der skal foretages hvert sted. Her skal der stilles ændringsforslag til hver enkelt paragraf. Endvidere anvendes formuleringen »Til titlen« i tilfælde, hvor der stilles ændringsforslag angående lovforslagets titel.

Hvor der ved et ændringsforslag skal stilles forslag om indsættelse af en ny paragraf, et nyt kapitel eller et nyt afsnit, stilles sådanne ændringsforslag under overskriften »Ny paragraf«, »Nyt kapitel« eller »Nyt afsnit«, f.eks. således i et ændringsforslag til et forslag til en hovedlov:

#### Ny paragraf

x) Efter § 23 indsættes:

»§ 01. Sports- og informationsministeren kan udstede regler om den nærmere udformning af billardkøer, herunder disses længde og vægt.«

[Bemyndigelse til udstedelse af regler om billardkøers udformning]

Ændringsforslag om indsættelse af en ny paragraf i et ændringslovforslag affattes eksempelvis således:

#### Ny paragraf

x) Efter § 1 indsættes:

#### »§ 01

I lov om billard, jf. lovbekendtgørelse nr. 13 af 27. april 2023, som ændret senest ved § 2 i lov nr. 24 af 17. maj 2023, foretages følgende ændring:

1. § 28, *stk. 4*, ophæves.«

[Konsekvensændring som følge af den foreslåede bestemmelse i § x, nr. y]

## 1.2. Forslagsstillere

Hovedreglen er, at angivelsen af forslagsstiller/forslagsstillere placeres foran angivelsen af den paragraf m.v., hvortil ændringsforslagene stilles, f.eks. således:

### Æ n d r i n g s f o r s l a g

Af *sports- og informationsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af UC og BS):

Til § 38

x) *Stk. 3* udgår.

[Udeladelse af regulering vedrørende oplæsning af tips- og lottoresultater i Danmarks Radio]

Ny paragraf

x) Efter § 40 indsættes:

»§ 01. Sportsresultater som nævnt i § 40.....«

[Regler om formidling af sportsresultater omfattet af § 40]

Er der imidlertid stillet ændringsforslag af forskellige grupperinger i udvalget (eller af den pågældende minister) til samme paragraf, skrives f.eks.:

### Æ n d r i n g s f o r s l a g

Til § 38

Af et *mindretal* (UC):

x) *Paragraffen* udgår.

[Udeladelse af regler om udøvelse af golf m.v.]

Af *sports- og informationsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af UC og BS):

x) *Stk. 3* udgår.

[Udeladelse af regler om udøvelse af minigolf]

Det har undertiden givet anledning til tvivl om, hvem der havde »ophavsret« til et ændringsforslag, hvis forskellige partier (eller den pågældende minister) ønsker at stille enslydende ændringsforslag, idet det ikke vil være muligt med respekt for § 33, stk. 2, i Folketingets forretningsorden (FFO) at gennemføre afstemninger om enslydende ændringsforslag. Hvis problemet ikke kan løses ved at lade de to (eller flere) grupperinger indgå i en samlet gruppering (man kan f.eks. ikke slå ministeren sammen med et mindretal eller et flertal på anden måde, end ved at den ene part tiltræder den andens ændringsforslag), må man som udgangspunkt lægge vægt på, om der er tale om ændringsforslag stillet af den eller de personer, der har fremsat det pågældende lov- eller beslutningsforslag, eller af andre. Hvis der f.eks. er tale om et lovforslag, der er fremsat af en minister, antages det, at denne har »førsteret« til eventuelle ændringsforslag, uanset om et flertal eller mindretal i udvalget allerede på et tidligere tidspunkt har stillet et identisk ændringsforslag. I det pågældende tilfælde er flertallet eller mindretallet henvist til at tiltræde ministerens ændringsforslag.

Er der på den anden side to eller flere partier, der er enige om formuleringen af et konkret ændringsforslag, er det udgangspunktet, at de pågældende partier samles i ét mindretal eller flertal, uanset hvilket af partierne der har fået ideen. Baggrunden herfor er, at indstillingerne i udvalgenes betænkninger bør være så klare og overskuelige som muligt. Situationen kan f.eks. være den, at Forenede Anarkister i et betækningsudkast har formuleret følgende ændringsforslag:

Af et *mindretal* (FA):

Til § 47

x) *Stk. 3* udgår.

Stk. 4 og 5 bliver herefter stk. 3 og 4.

[Lempelse af indberetningspligt]

Hvis f.eks. partiet Borgerlige Socialister (BS) senere kan tilslutte sig ændringsforslaget, kan dette komme til udtryk, ved at det tilføjes, at Borgerlige Socialister tiltræder ændringsforslaget. Det forekommer dog også, at et parti efter aftale med det parti, som stiller ændringsforslaget, angives som medforslagsstiller. I så fald placeres forslagsstillerne i størrelsesorden efter antallet af partiets medlemmer af udvalget. Har to partier lige mange medlemmer af udvalget, afgøres rækkefølgen efter antallet af partiernes medlemmer af Folketinget.

Af et *mindretal* (BS og FA):

Til § 47

x) *Stk. 3* udgår.

Stk. 4 og 5 bliver herefter stk. 3 og 4.

[Lempelse af indberetningspligt]

Undertiden vil der foreligge det problem, at et parti nok kan tilslutte sig teksten til et ændringsforslag, der er stillet af et eller flere andre partier, men ikke bemærkningerne hertil. Dette problem bør så vidt muligt løses ved, at der formuleres to (eller flere) forskellige bemærkninger. Hvis f.eks. Det Ultraradikale Centrumsparti i det konkrete tilfælde kan tilslutte sig det ændringsforslag, der er beskrevet ovenfor, kan bemærkningerne opstilles efter følgende mønster:

Til nr. x

Et mindretal (BS og AF): Formålet med ændringsforslaget er at .....

Et andet mindretal (UC): For Det Ultraradikale Centrumsparti er det afgørende .....

Det kan tilføjes, at hensynet til klarhed og overblik ved at samle flere partier, der ønsker at stemme på samme måde til et givet ændringsforslag, i en enhed forekommer særlig stærkt, hvis de pågældende partier tilsammen udgør et flertal, men principielt gør det ingen forskel, om dette er tilfældet eller ej.

Derimod kan der som ovenfor nævnt ikke ske nogen sammenkobling mellem medlemmer af det pågældende udvalg og den pågældende minister på anden måde end i form af en tiltrædelse.

F.eks. kan man se følgende opstillinger:

Af *rationaliseringsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af FA):

Til § 7

x) *Paragraffen* udgår.  
[Opretholdelse af politiet]

Af *udvalget*, tiltrådt af *rationaliseringsministeren*:

Til § 10

x) *Stk. 4* udgår.  
Stk. 5 bliver herefter stk. 4.  
[Opretholdelse af Færdselssikkerhedskommissionen]

### 1.3. Rækkefølge og nummerering

Ændringsforslag bør som altovervejende hovedregel opstilles kronologisk i forhold til det fremsatte lovforslag, således at eventuelle ændringsforslag til titlen placeres først, derefter ændringsforslag til § 1, § 2 og så fremdeles og til sidst ændringsforslag til eventuelle bilag. Inden for den enkelte enhed (typisk en paragraf) bør ændringsforslag, der knytter sig til de dele af teksten, der er placeret først (f.eks. i stk. 1 eller nr. 1), også komme før ændringsforslag vedrørende senere forekommende dele af paragraffen. Undtagelse herfra kan dog komme på tale, hvis der i samme paragraf skal foretages ensartede ændringer flere steder. F.eks. kan to ændringsforslag vedrørende samme paragraf udformes således:

Til § 18

x) I *stk. 1, 2 og 5* ændres »500 kr.« til: »600 kr.«  
[Gebyrforhøjelse]

x) I *stk. 3* ændres »Mikkelsdag« til: »den 1. oktober«.  
[Flytning af frist]

Det er altså ikke nødvendigt af hensyn til kronologien at opdele det førstnævnte ændringsforslag i to: et, der vedrører stk. 1 og 2, og et andet – efter ændringsforslaget vedrørende stk. 3 – vedrørende stk. 5. Med hensyn til ensartede ændringsforslag til forskellige paragraffer m.v. henvises til 1.7.5 nedenfor.

Foreligger der konkurrerende ændringsforslag, bør disse opstilles således, at mere vidtgående ændringsforslag placeres før mindre vidtgående. Vurderingen af, hvilket ændringsforslag der er mest vidtgående, kan undertiden give anledning til tvivl, men det er vigtigt at slå fast, at vurderingen bør foretages i relation til det fremsatte lovforslag og ikke, hvis der er tale om et ændringslovforslag, i relation til den gældende lov. I øvrigt vil det som en grov vejledning kunne nævnes, at ændringsforslag om, at en paragraf skal udgå, i almindelighed må anses for det mest vidtgående ændringsforslag, der kan stilles til en paragraf, og at ændringsforslag om en ny affattelse af en paragraf oftest vil være mere vidtgående end ændringsforslag, hvor der ændres enkelte ord eller indsættes ord, punktummer, stykker el.lign. Kun undtagelsesvis bør der tages hensyn til afstemningsrækkefølgen, idet fastsættelsen af denne udtrykkeligt i henhold til FFO § 34 som udgangspunkt er henlagt til Folketingets formand, men formandens praksis i så henseende kan undertiden inddrages, hvis det ikke på objektivt grundlag kan afgøres, hvilket æn-

dringsforslag af to eller flere der er mest vidtgående. Det bemærkes, at i de tilfælde, hvor en minister sender ændringsforslag ad flere omgange til samme betænkning, skal ministeriet ikke ved nummereringen af de seneste ændringsforslag tage højde for ændringsforslag, der måtte være indkommet fra andre i mellemtiden. Udvalgssekretæren for det pågældende udvalg tager hånd om den indbyrdes rækkefølge.

#### 1.4. Affattelse af ændringsforslag

Ved affattelsen af det enkelte ændringsforslag er det naturligvis vigtigt, at der ikke kan forekomme nogen tvivl om, hvad ændringsforslaget lovteknisk går ud på. Kun helt undtagelsesvis kan det komme på tale at foretage en nødvendig præcisering i bemærkningerne til ændringsforslaget, nemlig i nogle sjældent forekommende tilfælde, hvor der i forbindelse hermed skal foretages redaktionelle konsekvensændringer af visse typer henvisninger, jf. 1.7.3 nedenfor.

Det vil ofte være muligt at formulere et ændringsforslag enten som en ny affattelse eller som en ændring. F.eks. kan en bestemmelse i et lovforslag være formuleret således:

**§ 34.** Før der træffes afgørelse om at tillade langtidsparkering af bæltekøretøjer på private veje, bør der gives vejens beboere adgang til at udtale sig.

Hvis der skal formuleres et ændringsforslag, hvorefter beboerne skal have en egentlig ret til at blive hørt, kan dette ske enten således (mulighed 1):

Til § 34

x) *Paragraffen* affattes således:

»§ 34. Før der træffes afgørelse om at tillade langtidsparkering af bæltekøretøjer på private veje, skal der gives vejens beboere adgang til at udtale sig.«  
[Forbedring af beboernes retsstilling]

eller således (mulighed 2):

Til § 34

x) Ordet »bør« ændres til: »skal«.  
[Forbedring af beboernes retsstilling]

Principielt kan begge former forsvares, men hovedreglen bør klart være, at man vælger den korteste form – altså mulighed 2 i det foreliggende tilfælde. Skal der på den anden side foretages flere ændringer i en tekst, skal der ikke så meget til, før mulighed 1 bør foretrækkes. Skal bestemmelsen i det konkrete tilfælde også udstrækkes til at gælde offentlige veje, vil det nok være at foretrække at skrive:

Til § 34

x) *Paragraffen* affattes således:

»§ 34. Før der træffes afgørelse om at tillade langtidsparkering af bæltekøretøjer på offentlige og private veje, skal der gives vejens beboere adgang til at udtale sig.«  
[Forbedring af beboernes retsstilling og udvidelse af reglens anvendelsesområde]

frem for:

#### Til § 34

x) Efter »bæltekøretøjer på« indsættes: »offentlige og«, og »bør« ændres til: »skal«.  
[Forbedring af beboernes retsstilling og udvidelse af reglens anvendelsesområde]

Også her er det imidlertid vanskeligt at opstille en ufravigelig regel. Således vil mulighed 2 stadig være at foretrække, hvis den bestemmelse, der skal ændres, har et betydeligt omfang.

Under alle omstændigheder bør det undgås at citere hele paragraffer, stykker og normalt også punktummer, der ikke foreslås ændret.

## 1.5. Typografi m.v.

### 1.5.1. Anvendelse af forskellige skrifttyper

I Folketinget foretages indskrivning af ændringsforslag såvel i som uden for betænkning i Lex Dania-editoren Eunomia. Korrekt indskrivning eller opmærkning i Eunomia vil sikre, at indryk, typografi m.v. i den pdf-udgave, der genereres via Lex Dania, bliver korrekt. Overordnet set indebærer dette, at fed skrift bruges til ændringsforslagenes numre, til paragrafbetegnelser i de tilfælde, hvor man indsætter eller nyaffatter en paragraf, til nye eller nyaffattede ændringsnumre i et ændringslovforslag og til fuldstændig gengivelse af titel eller afsnitoverskrift samt i nogle mere specielle tilfælde i forbindelse med ændringsforslag om deling af lovforslag, jf. afsnit 7.

Kursiveringer foretages først og fremmest for at markere, hvor der skal foretages en ændring. Henvisninger, der kun tjener til at angive, efter – eller undtagelsesvis før – hvilket noget skal indsættes, skal derimod ikke kursiveres. Således kursiveres f.eks. på følgende måde: »*Afsnit II* affattes således:«, »Efter § 13 indsættes i *kapitel 3*:«, »I den under *nr. 3* foreslåede affattelse af § 15 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:« og »I *stk. 2, nr. 1, litra b*, udgår »gummistøvler,«. Det bemærkes, at tegn (dvs. komma, citationstegn, kolon m.v.), der står umiddelbart før eller efter kursiveret tekst uden mellemrum, også kursiveres. Det samme gør sig gældende for fed skrift.

Spatiering anvendes kun i forbindelse med overskrifter til ændringsforslag, underændringsforslag og bemærkninger, f.eks. således:

#### Æ n d r i n g s f o r s l a g

### 1.5.2. Anvendelse af tegnsætning

Kolon anvendes primært til at angive, hvilket udtryk der skal indsættes i en angivet bestemmelse (eventuelt som en ændring af et andet udtryk). Der anvendes derimod ikke kolon før ord, der skal udgå, ord, der skal ændres til noget andet, eller udtryk, der blot tjener til angivelse af, hvor der skal foretages en ændring. Dette kan illustreres med følgende eksempler:

x) I *stk. 1* udgår »vingummibamser«.  
[Afgiftsfrihed for vingummibamser]

x) I *stk. 2* ændres »gulerødder« til: »radiser«.  
[Korrektion]

x) Efter »chokoladefrøer« indsættes: », marcipanbrød«.  
[Tydeliggørelse]

Citationstegn anvendes derimod i alle tre tilfælde, dvs. både for at angive et udtryk, der skal indsættes, et udtryk, der skal udgå, og et udtryk, der blot tjener som stedsangivelse.

Komma anvendes dels i forbindelse med grammatisk tegnsætning, dels til at knytte en underordnet henvisning til en foranstående overordnet henvisning. Hvis man f.eks. skal omtale 3. pkt. i 2. stk. i § 4 skrives: »§ 4, stk. 2, 3. pkt.,«. I visse tilfælde er det uhyre vigtigt at være omhyggelig med placeringen af kommaet. Hvis man f.eks. skriver: »§ 1, stk. 2, nr. 3, og 4,« forstås ved det sidste tal en henvisning til stk. 4, men hvis man skriver: »§ 1, stk. 2, nr. 3 og 4,« tænkes der på nr. 4. Man bør gentage artsbetegnelsen, hvor der kan opstå tvivl om betydningen. Man bør således undgå formuleringer som »§§ 1, 2, stk. 3, 4 og 6, og 8« og i stedet skrive: »§ 1, § 2, stk. 3, 4 og 6, og § 8«.

Punktum anvendes dels grammatikalsk for at afslutte en sætning, dels i forbindelse med forkortelser som stk., nr. og pkt. Der sættes ikke punktum efter afslutningen af et citat, hvis selve citatet afsluttes med et punktum. Dette gælder også, hvor punktummet er et forkortelsespunktum. Der skrives således f.eks.

x) I *stk. 3, 1. pkt.*, ændres »5.000 kr.« til: »10.000 kr.«  
[Forhøjelse af bagatelgrænse]

og

x) *Stk. 4* affattes således:  
»*Stk. 4.* Kirke- og klosterministeren fastsætter regler om mængden af alkohol i altvin.«  
[Bemyndigelse til kirke- og klosterministeren til at fastsætte alkoholmængden i altvin]

### 1.5.3. Anvendelse af forkortelser

Som udgangspunkt anvendes i betænkninger og herunder i ændringsforslagene formuleringer kun de forkortelser, der er nævnt i Folketingstidendes retskrivningsvejledning, »Sprogbasen«, som findes på [sprogbasen.ft.dk](http://sprogbasen.ft.dk). Heraf fremgår, at følgende forkortelser og grafiske tegn anvendes i forbindelse med angivelsen af den tilhørende placering: § for paragraf, stk. for stykke, pkt. for punktum og nr. for nummer. Bemærk her, at »pkt.« betyder punktum og ikke »punkt«, som ikke kan forkortes. I øvrigt bør man, hvor det er muligt, benytte sig af numre frem for punkter, der alt for let kan forveksles med punktummer. De forkortede udtryk bruges derimod ikke, hvor betegnelsen står alene. Der skrives f.eks.:

x) Efter *stk. 2* indsættes som nyt stykke:  
»*Stk. 3.* Det er ikke tilladt at holde bardehvaler i indendørs svømmebassiner.«  
*Stk. 3* bliver herefter *stk. 4*.  
[Forbud mod at holde bardehvaler i indendørs svømmebassiner]

### 1.5.4. Angivelse af betegnelsen for den pågældende bestemmelse

Såfremt man skal citere en hel bestemmelse, skal denne bestemmelses betegnelse medtages i citatet, f.eks. således:

x) *Stk. 3*, der bliver *stk. 4*, affattes således:

»*Stk. 4*. Der kan i særlige tilfælde gives tilladelse til at holde andre bardehvaler end blå- og finhvaler i indendørs svømmebassiner.«  
[Dispensationsmulighed for visse arter]

Hvis man i forbindelse med ændringsforslag om indsættelse af en ny bestemmelse eller om en ny affattelse af en bestemmelse skal citere den første del af en mere omfattende bestemmelse, må man ikke i citatet medtage den mere omfattende bestemmelses betegnelse. Har man f.eks. brug for at citere *stk. 1* i en paragraf med flere stykker, må man ikke indlede citatet af stykket med paragrafbetegnelsen. Tilsvarende gælder *1. pkt.* i et stykke med flere punktummer. Her må man ikke indlede citatet af punktummet med stykkebetegnelsen. Begrundelsen herfor er, at man ellers fejlagtigt kan forledes til at tro, at det er hele paragraffen eller hele stykket, der ønskes formuleret således, med det resultat, at de øvrige stykker eller punktummer utilsigtet glider ud. Skal man f.eks. foreslå en ny affattelse af *stk. 1* i en paragraf, der indeholder flere stykker, skrives derfor således:

x) *Stk. 1* affattes således:

»Loven træder i kraft den 1. januar 2006, jf. dog *stk. 2*.«  
[Udskudt ikrafttræden]

På tilsvarende måde kan man f.eks. tænke sig at formulere et ændringsforslag om indsættelse af et nyt *1. pkt.* i et stykke, der i forvejen indeholdt et eller flere punktummer:

x) I *stk. 3* indsættes før *1. pkt.* som nyt punktum:

»Ministeren kan under særlige omstændigheder dispensere fra reglerne i *stk. 1* og *2*.«  
[Dispensationsmulighed]

## 1.6. Alternative ændringsforslag

Udgangspunktet for forslagsstillere, der ønsker at stille ændringsforslag, er, at man må vælge én og kun én udformning. Sagt på anden måde må det forventes, at forslagsstillere har én bestemt opfattelse af, hvorledes et konkret problem (bedst) kan løses, og ikke flere mere eller mindre modstridende opfattelser. Den måde, hvorpå afstemningerne afvikles ved 2. og 3. behandling, er da også baseret herpå. Hvis forslagsstillere ønsker at satse på flere forskellige modeller, er det den altovervejende hovedregel, at de må henvises til at afprøve eventuelle alternativer ved hver sin behandling i Folketinget, f.eks. således at der stilles ændringsforslag om den for forslagsstillerne ideelle løsning ved 2. behandling og, såfremt dette ændringsforslag forkastes, ændringsforslag om en for forslagsstillerne knap så ideel, men dog bedre løsning end den, det fremsatte forslag indeholder, ved 3. behandling.

Det er imidlertid undertiden forekommet, at forslagsstillerne har insisteret på, at der bliver givet mulighed for afstemning om såvel et principalt som et subsidiært ændringsforslag ved samme behandling. Forholdet kan være det, at forslagsstillerne af politiske grunde ønsker at give udtryk for, hvorledes en bestemmelse ideelt set (efter forslagsstillernes opfattelse) burde se ud. Formentlig ud fra en erkendelse af, at dette ideelle standpunkt næppe kan opnå støtte hos et flertal i Folketinget, ønsker de samme forslagsstillere imidlertid samtidig at give mulighed for, at et knap så ideelt standpunkt, som dog af forslagsstillerne opfattes som en forbedring i forhold til det fremsatte lovforslag, kan opnå støtte fra et flertal.

Som nævnt ovenfor bør man i almindelighed henvise forslagsstillere til at stille et eventuelt alternativt ændringsforslag til 3. behandling. Man kan i den forbindelse henvise til, at opstilling af alternative ændringsforslag kan gøre det vanskeligere at overskue afstemningstemaerne og undertiden, jf. nedenfor, skabe problemer ved afviklingen af afstemningerne. Særlig problematisk kan forholdet blive, hvis det subsidiære ændringsforslag i princippet bør medføre, at der skal stilles et eller flere konsekvensændringsforslag, idet det ofte vil være vanskeligt at opstille disse på en måde, der gør det klart, at de er konsekvenser af det subsidiære ændringsforslag.

Man må dog erkende, at der kan foreligge gode (politiske) grunde til at ønske afstemning om alternative ændringsforslag ved samme behandling, hvorfor der nedenfor er skitseret et regelsæt for, hvorledes sådanne skal udformes. I tilfælde, hvor forslagsstillerne insisterer på at stille alternative ændringsforslag, bør den lovteknisk ansvarlige i Folketinget så vidt muligt orienteres.

Alternative ændringsforslag kan f.eks. være udformet efter følgende mønster:

#### Til § 7

Af et *mindretal* (UC):

*Principal:*

1) I *stk. 3* udgår »ikke«.

[Tilladelse til at foranstalte hundeslagsmål]

*Subsidiært:*

2) *Stk. 3* udgår.

[Udeladelse af regler om foranstaltning af hundeslagsmål]

Fra praksis kan nævnes betænkningen over L 157, 2021-22. Ved afstemningerne stemmes der først om det principalt og dernæst, hvis dette forkastes, om det subsidiært stillede ændringsforslag. Der bør ikke stilles flere end to alternative ændringsforslag.

Såfremt der som konsekvens af de alternative ændringsforslag skal stilles yderligere ændringsforslag, er det vigtigt, at dette fremgår af bemærkningerne, og især, at det fremgår, hvilke ændringsforslag der er konsekvenser af det principale og hvilke der er konsekvenser af det subsidiære ændringsforslag. I visse tilfælde vil også konsekvensændringsforslagene skulle opstilles alternativt, men også her bør relationen til de afgørende ændringsforslag tydeligt fremgå af bemærkningerne. Man bør dog være opmærksom på, at det i sådanne situationer uanset disse præciseringer ofte kan være meget vanskeligt at gennemføre afstemningerne, hvis et af de alternative ændringsforslag skulle blive vedtaget. I øvrigt kan der ikke ses bort fra, at der kan opstå situationer, hvor det i praksis ikke er muligt at formulere konsekvensændringsforslag til begge de alternative ændringsforslag.

Bortset fra disse tilfælde, hvor der er identitet mellem forslagsstillerne til de alternative ændringsforslag, og de tilfælde, der er nævnt i forbindelse med omtalen af underændringsforslag, jf. afsnit 6, har man ikke i praksis accepteret, at et eller flere partier principalt har stillet eller tiltrådt ét ændringsforslag og subsidiært stillet eller tiltrådt et hermed konkurrerende ændringsforslag. Man kan f.eks. forestille sig, at der er stillet to således lydende ændringsforslag:

Af et *mindretal* (BS):

1) *Stk. 2* udgår.

[Udeladelse af undtagelsesbestemmelse]

Af et *mindretal* (FA):

2) I *stk. 2* udgår », sjippetove og hinkesten«.

[Indskrænkning af undtagelsesbestemmelse]

Hvis et tredje parti har sympati for begge disse ændringsforslag, må partiet gøre op med sig selv, hvilket ændringsforslag det har mest sympati for, og så markere dette ved at placere sig som medforslagsstiller (eller eventuelt som tiltrædende mindretal) hertil. En eventuel subsidær tilslutning til det andet ændringsforslag kan kun markeres i partiets mindretalsudtalelse i betænkningen. På tilsvarende måde kan de to mindretal (BS og FA) kun i deres mindretalsudtalelser markere en eventuel subsidær tilslutning til det andet mindretals ændringsforslag. I det konkrete tilfælde ville man normalt stemme om ændringsforslag nr. 1, som må formodes at være det mest vidtgående, først. Såfremt dette ændringsforslag forkastes, vil der derefter blive stemt om ændringsforslag nr. 2. Fremgår det imidlertid af partiernes udtalelser i betænkningen, at Forenede Anarkister subsidært kan støtte ændringsforslag nr. 1, men at Borgerlige Socialister ikke subsidært vil kunne støtte ændringsforslag nr. 2, vil der ofte kunne tages hensyn hertil i forbindelse med tilrettelæggelsen af afstemningerne, således at der vil kunne stemmes om ændringsforslag nr. 2 før ændringsforslag nr. 1. Dette har sammenhæng med det almindelige synspunkt om, at man ikke ønsker at afskære muligheden for en politisk velmotiveret afstemning.

Kravet om identitet mellem forslagsstillerne (og tiltræderne) til alternative ændringsforslag er formentlig ikke fraveget i praksis. Der er således tilsyneladende ikke forekommet tilfælde, hvor et eller flere partier både har tiltrådt det subsidære ændringsforslag og det principale. Også i dette tilfælde må man i stedet henvise partierne til at give udtryk for en sådan tilslutning til det subsidære ændringsforslag i udtalelserne i betænkningen.

## 1.7. Mulige konsekvenser af de stillede ændringsforslag

Udgangspunktet er, at der ikke skal stilles ændringsforslag, der udelukkende er udtryk for mekaniske konsekvenser af andre ændringsforslag. Baggrunden herfor er især, at ændringsforslag først og fremmest skal opfattes som afstemningstemaer med større eller mindre politisk indhold. I det omfang ændringer blot repræsenterer nødvendige (tekniske) og entydige konsekvenser af andre ændringer, der gennemføres i forbindelse med egentlige ændringsforslag, hvorover der stemmes (reelt eller formelt), ville det som udgangspunkt bidrage til større uoverskuelighed med deraf følgende risiko for fejlfafstemninger m.v. at affatte sådanne konsekvensændringer som ændringsforslag. I stedet foretages sådanne ændringer redaktionelt i forbindelse med indredaktionen. Forudsætningen for opretholdelsen af dette principielle udgangspunkt er imidlertid, at de tekster, der berøres af konsekvenserne, er omfattet af det fremsatte lovforslag. Dette har især betydning i forbindelse med ændringsforslag til ændringslovforslag, jf. nedenfor under 1.7.4.

### 1.7.1. Konsekvenser af nye paragraffer og nye numre (i ændringslovforslag) eller fjernelse af paragraffer og numre i lovforslag

I det omfang ændringsforslag om indsættelse af nye paragraffer og numre eller fjernelse af henholdsvis paragraffer og numre i fremsatte lovforslag får konsekvenser for de efterfølgende paragraffer og numre, skal der ikke stilles yderligere ændringsforslag herom, og ændringsforslaget skal heller ikke være ledsaget af en bemærkning om, at de efterfølgende paragraffer eller numre ændrer betegnelse. Sådanne ændringer foretages derimod redaktionelt. Stilles der f.eks. til et ændringslovforslag et ændringsforslag af følgende indhold:

x) Efter nr. 7 indsættes:

»01. § 6, stk. 3, ophæves.«

[Ophævelse af forbuddet mod opstilling af plankeværker i villakvarterer]

skal der altså ikke stilles ændringsforslag om, at betegnelsen for de efterfølgende numre forhøjes med én, og der skal heller ikke formuleres en bemærkning herom i tilknytning til ændringsforslaget. Hvis der f.eks. i overgangs- eller ikrafttrædelsesbestemmelser henvises til numre over 7, skal der heller ikke af den grund stilles ændringsforslag hertil. F.eks. kan ikrafttrædelsesbestemmelsen i det pågældende lovforslag være affattet således:

## § 2

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. januar 2025, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. § 1, nr. 9, træder i kraft den 1. august 2025.

I dette tilfælde skal der altså ikke stilles ændringsforslag til stk. 2 om, at »nr. 9« ændres til: »nr. 10«. På samme måde kan der i et forslag til ny hovedlov være stillet følgende ændringsforslag:

## Til § 17

x) *Paragraffen* udgår.

[Udeladelse af regler om plattenslageri]

Heller ikke her skal der stilles ændringsforslag om, at de efterfølgende paragraffer ændrer betegnelse, ligesom der heller ikke skal formuleres en bemærkning herom i tilknytning til ændringsforslaget.

På tilsvarende måde skal der ikke stilles ændringsforslag, hvis der andetsteds i lovforslaget henvises til paragraffer, hvis betegnelse berøres af ændringsforslaget. F.eks. kan en anden paragraf være affattet således:

§ 57. Med bøde straffes den, der

- 1) overtræder § 4, stk. 2, § 13, § 20, stk. 1, § 23, § 27, stk. 2, eller § 28, stk. 1 eller 2,
- 2) overtræder bestemmelser i regulativer, jf. § 52,
- 3) undlader at efterkomme påbud eller forbud efter § 41 eller
- 4) afgiver urigtige eller vildledende oplysninger eller fortier oplysninger, der afkræves efter § 41, stk. 2.

Der vil her ikke skulle stilles ændringsforslag, der ændrer alle paragrafbetegnelser højere end 17 som følge af det stillede ændringsforslag. Alle disse ændringer vil blive foretaget redaktionelt.

Såfremt der andetsteds i lovforslaget henvises til den paragraf, der ønskes fjernet med det stillede ændringsforslag, kan der undertiden opstå tvivl. En bestemmelse kan f.eks. være affattet således:

**§ 51.** Tilladelse til fiskeri om natten efter blankål i Nisum Bredning, jf. § 17, kan ikke udstedes til aktieselskaber, anpartsselskaber, andelsselskaber el.lign.

Her henvises til en paragraf, som ønskes fjernet, og i et sådant tilfælde vil det være nødvendigt at stille ændringsforslag til § 51, idet det ikke med sikkerhed kan afgøres, hvordan man skal forholde sig. Under alle omstændigheder kan der aldrig være tale om at fjerne en paragraf redaktionelt som konsekvens af et andet ændringsforslag. I det konkrete tilfælde vil det derfor sandsynligvis være nødvendigt at stille ændringsforslag om at lade § 51 udgå.

Af bemærkningerne bør det naturligvis fremgå, at der er tale om en konsekvensændring. Eventuelt kan bemærkningerne til de to ændringsforslag slås sammen.

Omvendt vil der i følgende tilfælde næppe kunne opstå tvivl:

**§ 23.** Fiskeriministeren kan i særlige tilfælde dispensere fra forbud i henhold til §§ 16-22.

I dette tilfælde vil der ikke være tvivl om, at »22« skal ændres til: »21«, hvilket derfor kan foretages redaktionelt. Et grænsetilfælde kan følgende eksempel illustrere:

**§ 19.** Tilladelse i henhold til §§ 17 og 18 udstedes af politimesteren efter indstilling fra sognepræsten.

Det vil formentlig normalt være ubetænkeligt at lade »§ 17 og« udgå redaktionelt, men i praksis ses det ofte, at der stilles ændringsforslag, og dette bør også i almindelighed ske for at undgå tvivl om, hvorvidt forslagsstilleren/forslagsstillerne har været opmærksom på konsekvensen.

I modsætning hertil vil der let kunne opstå tvivl, hvis der indsættes en ny paragraf. Man kan således tænke sig, at et ændringsforslag medfører indsættelse af en ny paragraf (§ 01) efter § 28, hvorefter man står over for en bestemmelse af følgende indhold:

**§ 38.** Afgørelser efter §§ 25-37 kan ikke indklages til fiskeriministeren.

Såfremt det er meningen, at § 01 skal være omfattet af opregningen i § 38, bør der derfor stilles et ændringsforslag af følgende indhold:

Til § 38

x) Henvisningen »§§ 25-37« ændres til: »§§ 25-28, 01 og 29-37«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

Hvis det derimod ikke er meningen, at § 01 skal være omfattet af opregningen, stilles der intet ændringsforslag, og indredaktionen får følgende resultat:

**§ 39.** Afgørelser efter §§ 25-28 og 30-38 kan ikke indklages til fiskeriministeren.

### 1.7.2. Konsekvenser af nye stykker, numre og literaer eller fjernelse af stykker, numre og literaer i lovforslag

Med hensyn til indsættelse af nye stykker, numre og literaer eller fjernelse af stykker, numre og literaer i fremsatte lovforslag, der medfører konsekvenser for efterfølgende stykker, numre og literaer, gælder i hovedsagen det samme som ovenfor nævnt, for så vidt angår paragraffer og numre (i ændringslovforslag). Dette gælder især, når f.eks. nye stykker betegnes med en foreløbig angivelse (01, 02, 03 osv.), jf. afsnit 2.3.2. Normalt betegnes nye stykker dog med deres endelige angivelse, f.eks. således:

x) Efter stk. 2 indsættes som nyt stykke:  
»Stk. 3. Fødevarestyrelsen kan fastsætte særlige regler for visse blomsterhandlere og sportsforretninger.«  
Stk. 3-5 bliver herefter stk. 4-6.  
[Bemyndigelse til Fødevarestyrelsen til at fastsætte særlige regler for visse butikker]

Konsekvensen for eventuelle efterfølgende stykker bør således angives i umiddelbar tilslutning til ændringsforslaget (indrykket på næste linje) i en såkaldt rykningsklausul. Hvis der af den samme forslagsstiller stilles ændringsforslag til de efterfølgende stykker, bør konsekvensen også fremgå her:

x) I *stk. 4*, der bliver *stk. 5*, udgår »frugtsaft«.  
[Afgiftsfritagelse for frugtsaft]

eller:

x) *Stk. 5*, der bliver *stk. 6*, affattes således:  
»*Stk. 6*. Der må ikke forhandles spegesild hos cykelhandlere.«  
[Forbud mod forhandling af spegesild hos cykelhandlere]

Skal der indsættes stykker, numre eller literaer flere steder i den samme paragraf eller det samme stykke, bør konsekvenserne »opdeles« (etapevis rykning), f.eks. således:

x) I *stk. 3* indsættes efter nr. 1 som nyt nummer:  
»2) giraffer,«.  
Nr. 2 og 3 bliver herefter nr. 3 og 4.  
[Udvidelse af reglernes anvendelsesområde]

x) Efter nr. 3, der bliver nr. 4, indsættes som nye numre:  
»5) gnuer,  
6) impalaer,«.  
Nr. 4-7 bliver herefter nr. 7-10.  
[Yderligere undtagelser fra reglernes anvendelsesområde]

En sådan etapevis rykning kan også forekomme, hvor der både forekommer indsættelse af nye stykker, numre og literaer og fjernelse af sådanne, f.eks. som i dette eksempel, hvor nr. 1 indeholder litera a-g:

x) I *stk. 4, nr. 1*, indsættes efter litera b som nyt litera:  
»c) bananmos,«.  
Litera c bliver herefter litera d.

[Inddragelse af bananmos under reglernes anvendelsesområde]

x) *Stk. 4, nr. 1, litra d*, udgår.

[Afgiftsfritagelse for tørrede figner]

Som det vil ses, udligner de to ændringsforslag hinanden med hensyn til konsekvenser for de efterfølgende litraer, og der bør ikke anføres nogen konsekvens for det litra, der udgår. Man skal altså ikke skrive, at litra d, der bliver litra e, udgår.

Hvis det sidste ændringsforslag i stedet havde lydt således:

x) *Stk. 4, nr. 1, litra d og e*, udgår.

[Afgiftsfritagelse for tørrede figner]

bør man nedenunder anføre »nettokonsekvensen« for de efterfølgende litraer, f.eks. således:

Litra f og g bliver herefter litra e og f.

Derimod skal der, ligesom det var tilfældet med de under 1.7.1 nævnte tilfælde, principielt stilles ændringsforslag, hvis der andetsteds henvises til et stykke, nummer eller litra, der ønskes fjernet. F.eks. kan der i samme paragraf forekomme følgende stykke:

*Stk. 7. I de i stk. 4, nr. 1, litra d, nævnte tilfælde bør der forud for ministerens afgørelse gives direktørerne for landets zoologiske haver adgang til at udtale sig.*

Såfremt det er hensigten, at stk. 4, nr. 1, litra d, skal udgå, bør der stilles ændringsforslag om, hvorledes man skal forholde sig med denne bestemmelse – herunder om den også skal udgå.

Tilsvarende problemer i forbindelse med henvisninger til en flerhed af bestemmelser som nævnt under 1.7.1 kan opstå i forbindelse med indsættelse af nye stykker m.v. Henvises der således i § 17, stk. 2, til »§ 16, stk. 3-5«, og indsættes der i et ændringsforslag et nyt stykke i § 16 efter stk. 3, skal der stilles et konsekvensændringsforslag til § 17, hvorefter henvisningen ændres til »§ 16, stk. 3-6«, hvis det er meningen, at det nye stykke også skal være omfattet. I modsat fald vil henvisningen redaktionelt blive ændret til »§ 16, stk. 3, 5 og 6«.

Angivelsen af nye stykker, numre og litraer med deres endelige betegnelse i ændringsforslag kan undertiden give anledning til tvivl, såfremt der henvises hertil i andre ændringsforslag. Der kan således som i det førnævnte eksempel være foreslået et nyt stykke efter stk. 2, som herefter betegnes som stk. 3, hvorefter de efterfølgende stk. 3-5 bliver stk. 4-6. Man kan herefter forestille sig et andet ændringsforslag (eventuelt til en anden paragraf), der er formuleret således:

x) *Paragraffen* affattes således:

»§ 7. De i § 6, stk. 3, nævnte regler kan gøres tidsbegrænsede.«

[Præcisering]

Uanset at ændringsforslaget er korrekt formuleret, kan det ikke umiddelbart med sikkerhed afgøres, om det nævnte § 6, stk. 3, er det nye eller det gamle stk. 3. Problemet kan muligvis løses ud fra en konkret

fortolkning, eventuelt på grundlag af de ledsagende bemærkninger, men det ville i det konkrete tilfælde have kunnet give en entydig løsning, hvis man havde valgt at betegne det nye stykke stk. 01. Herefter ville en henvisning til stk. 3 kun kunne referere til det gamle stk. 3, der bliver stk. 4, mens en henvisning til stk. 01 måtte referere til det nye stykke, der først efter indredaktionen bliver stk. 3.

### 1.7.3. Konsekvenser af nye punktummer eller fjernelse af punktummer

Som bekendt er punktummer ikke forsynet med en angivelse af deres placering. Et ændringsforslag om indsættelse af et nyt punktum imellem andre punktummer i et stykke kan f.eks. være formuleret således:

x) I *stk. 3* indsættes efter 3. pkt. som nyt punktum:  
»Farven på parkbænke fastsættes af kommunalbestyrelsen.«  
[Præcisering af kommunalbestyrelsens kompetence]

Som det ses, skal der ikke angives nogen konsekvens (rykningsklausul) for de efterfølgende punktummers placering. Derimod bør konsekvensen fremgå, såfremt den samme stiller også stiller ændringsforslag til de efterfølgende punktummer:

x) I *stk. 3, 4. pkt.*, der bliver 5. pkt., ændres »pinseliljer« til: »narcisser«.  
[Udvidelse af reglernes anvendelsesområde]

Som det var tilfældet med indsættelse af stykker, numre og litraer, der betegnes med deres endelige angivelse, kan der ved ændringsforslag om indsættelse af nye punktummer opstå særlige problemer, hvis der henvises hertil i andre ændringsforslag:

x) *Paragraffen* affattes således:  
»§ 9. § 8, stk. 3, 4. pkt., gælder ikke for forstbotaniske haver.«  
[Præcisering af undtagelsesbestemmelse]

Uanset at ændringsforslaget er korrekt formuleret, kan det ikke umiddelbart med sikkerhed afgøres, om der henvises til det nye eller det gamle 4. pkt., og i modsætning til hvad der var tilfældet med stykker, numre og litraer, kan problemet ikke løses ved anvendelse af foreløbige betegnelser (01, 02 etc.). I disse tilfælde er det derfor meget vigtigt, at det utvetydigt af bemærkningerne fremgår, hvilket punktum der refereres til.

### 1.7.4. Særligt om konsekvenser i forbindelse med henvisninger i ændringslovforslag

I ændringslovforslag er det vigtigt at sikre sig, at ændringsforslag ikke har konsekvenser for tekster i hovedloven, der ikke er berørt af ændringslovforslaget, idet det naturligvis kun er muligt for indredaktøren at foretage redaktionelle rettelser i ændringslovforslagets tekst, ligesom det pågældende ministerium ikke har adgang til efterfølgende at foretage redaktionelle rettelser i hovedlovens tekst i forbindelse med udarbejdelsen af en lovbekendtgørelse.

Et ændringslovforslag kan tænkes at indeholde følgende bestemmelse:

7. § 23, *stk. 6*, affattes således:  
»*Stk. 6.* Kommunalbestyrelsen kan nedlægge forbud mod anlæggelse af keglebaner i de i § 28 nævnte områder.«

Det forudsættes endvidere, at der i den gældende § 28, der i øvrigt ikke er berørt af ændringslovforslaget, forekommer en henvisning til § 23, stk. 6.

Imidlertid stilles under behandlingen af ændringslovforslaget følgende ændringsforslag:

x) Efter nr. 6 indsættes:

»01. § 23, stk. 3, ophæves.

Stk. 4-8 bliver herefter stk. 3-7.«

[Ophævelse af forbuddet mod færdsel på rulleskøjter i visse parker]

I dette tilfælde vil det være nødvendigt at stille et yderligere ændringsforslag med f.eks. følgende ordlyd:

x) Efter nr. 8 indsættes:

»02. I § 28 ændres »§ 23, stk. 6,« til: »§ 23, stk. 5,«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

Derimod vil de nødvendige konsekvensændringer for lovforslagets nr. 7 (det vil sige, at »§ 23, stk. 6,« i den indledende tekst ændres til »§ 23, stk. 6, der bliver stk. 5,«) kunne foretages redaktionelt, og også stykkebetegnelsen for det nyaffattede stykke kan rettes redaktionelt til »Stk. 5«. Bestemmelser som de følgende vil også kunne rettes redaktionelt:

9. I § 30, stk. 1, 2. pkt., indsættes efter »§ 22, stk. 4,«: »§ 23, stk. 6,«.

10. § 30, stk. 3, 1. pkt., affattes således:

»Regionsrådet kan også udarbejde regionplaner vedrørende anlæggelsen af keglebaner i regionen, jf. § 23, stk. 5.«

### 1.7.5. Ordensmæssige og sproglige konsekvenser

Såfremt der i én bestemmelse i et lovforslag foretages en sproglig ændring, er udgangspunktet, at der skal stilles ændringsforslag om tilsvarende sproglige ændringer til alle andre bestemmelser, hvori det ændrede udtryk forekommer.

F.eks. kan det tænkes, at der stilles følgende ændringsforslag:

Til § 1

x) I stk. 1 ændres »museumsbaner« til: »veteranbaner«.

[Ændret terminologi]

Hvis denne ændrede terminologi også skal gennemføres i andre bestemmelser i lovforslaget, skal der også stilles ændringsforslag til de andre bestemmelser, hvori ordet »museumsbaner« forekommer. Det bemærkes, at det er forekommet, at man i nogle helt særlige situationer har accepteret, at der i bemærkningerne til et ændringsforslag til hovedbestemmelsen er blevet tilføjet følgende:

Vedtages ændringslovforslaget, vil der blive stillet de nødvendige konsekvensændringsforslag til 3. behandling.

Derimod er det ikke nødvendigt at stille ændringsforslag om mere redaktionelt eller ordensmæssigt betegnede konsekvenser. Indeholder et ændringslovforslag to ændringer, og foreslås det ved et ændringsforslag at udelade den ene af disse, bør der ikke stilles ændringsforslag om, at ordet »ændringer« i paragrafindledningen ændres til: »ændring«, ligesom de rent opstillingsmæssige og typografiske konsekvenser foretages redaktionelt. Der vil endvidere redaktionelt blive indsat en stykkebetegnelse for stk. 1 i f.eks. en ikrafttrædelsesbestemmelse i et ændringslovforslag, hvis der stilles ændringsforslag om indsættelse af et nyt stykke efter stk. 1 og der i det fremsatte lovforslag kun var ét stykke.

Som en anden type eksempel herpå kan nævnes følgende:

Et lovforslag indeholder følgende bestemmelse:

**§ 24.** Befordringsministeren kan give tilladelse til færdsel på motorveje og motortrafikveje af

- 1) køretøjer, der drives ved vindkraft,
- 2) pølsevogne,
- 3) trucks og
- 4) bæltekøretøjer.

Hvis der i dette tilfælde stilles ændringsforslag om, at nr. 4 skal udgå, bør der ikke stilles ændringsforslag om, at kommaet i nr. 2 skal ændres til: »og«, og at »og« i nr. 3 skal ændres til et punktum.

Særligt i forbindelse med ændringslovforslag kan det forekomme, at et ændringsforslag kan få ordensmæssige konsekvenser for andre bestemmelser i lovforslaget.

Lovforslaget kan f.eks. indeholde følgende bestemmelser:

**6.** I § 4 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Ministeren kan i særlige tilfælde dispensere fra forbuddet mod afholdelse af rulleskøjteløb i gågader.«

Stk. 3-5 bliver herefter stk. 4-6.

**7.** I § 4, stk. 4, der bliver stk. 5, indsættes efter »knæbeskyttere«: », albueskyttere«.

Hvis der vedtages ændringsforslag om, at nr. 6 skal udgå, skal ordene »der bliver stk. 5,« i nr. 7 udgå, men dette vil blive foretaget redaktionelt. Der skal altså ikke stilles ændringsforslag herom.

Tilsvarende kan det f.eks. ved indsættelse af nye numre være nødvendigt at foretage konsekvensændringer i andre numre. F.eks. kan man tænke sig, at et ændringsforslag affattes således:

**x)** Efter nr. 9 indsættes:

**»01.** § 8, stk. 4, ophæves.

Stk. 5 og 6 bliver herefter stk. 4 og 5.«

[Ophævelse af bemyndigelsesbestemmelse]

Hvis dette ændringsforslag vedtages, vil det være nødvendigt redaktionelt at ændre et efterfølgende nummer af følgende type:

**10.** § 8, stk. 5, affattes således:

»Stk. 5. § 7, stk. 5, finder tilsvarende anvendelse.«

Det vil her være nødvendigt at ændre nr. 10 således:

**10. § 8, stk. 5, der bliver stk. 4, affattes således:**

»Stk. 4. § 7, stk. 5, finder tilsvarende anvendelse.«

Heller ikke i dette tilfælde skal der stilles ændringsforslag herom.

### **1.8. Særligt om ændringsforslag til ikrafttrædelses-, ophævelses- og overgangsbestemmelser, bestemmelser om begrænsning af gyldighedstidspunkt, revisionsbestemmelser, bemyndigelsesbestemmelser og bestemmelser om loves gyldighed på Færøerne og i Grønland**

Ændringsforslag til bestemmelser af denne type frembyder i princippet ikke særlige lovtekniske problemer. Dette gælder i særdeleshed for sådanne bestemmelser, som er eller skal placeres i forslag til hovedlove, idet disse her opstilles og placeres efter helt de samme retningslinjer som andre bestemmelser.

Med hensyn til sådanne bestemmelser i forslag til ændringslove erindres om, at mens de materielle bestemmelser indeholdende de foreslåede ændringer i de(n) gældende lov(e) placeres i de(n) første paragraf(fer), placeres bestemmelser om ikrafttræden m.v. her i selvstændige efterfølgende paragraffer. I den forbindelse henledes opmærksomheden på, at paragrafbetegnelsen i ændringslove er placeret centreret over paragraffens tekst, og at stykkebetegnelse kun medtages, hvis paragraffen indeholder to eller flere stykker.

Redaktionelle konsekvenser af disse retningslinjer for opstillingen skal ikke medtages i forbindelse med eventuelle ændringsforslag. F.eks. kan et ændringslovforslag indeholde følgende ikrafttrædelsesbestemmelse:

#### **§ 2**

Loven træder i kraft den 1. januar 2025.

Hvis der skal stilles ændringsforslag, der indebærer, at der skal indsættes et nyt stykke efter stk. 1, affattes et sådant f.eks. således:

#### **Til § 2**

**x) Som stk. 2 indsættes:**

»Stk. 2. §§ 10 og 12 finder ikke anvendelse på ansøgninger indgivet før lovens ikrafttræden.«

[Indsættelse af overgangsbestemmelse]

Der bør således ikke stilles ændringsforslag om, at der indsættes stykkebetegnelse ved stk. 1, idet en sådan indsættelse vil ske redaktionelt. På tilsvarende måde vil stykkebetegnelsen for stk. 1 blive fjernet redaktionelt, hvis et ændringsforslag medfører, at en paragraf kun kommer til at indeholde ét stykke. Det bemærkes, at i tilfælde af at det foreslåede nye stk. 2 skal indeholde en undtagelse til hovedikrafttrædelsesbestemmelsen i stk. 1, skal der stilles et særskilt ændringsforslag til stk. 1 om at indsætte henvisningen », jf. dog stk. 2«. Dette gælder kun egentlige undtagelser til ikrafttrædelsesbestemmelsen og altså ikke eksempelvis en bestemmelse om virkningstidspunkt.

Særligt med hensyn til bestemmelser, der indeholder en bestemt ikrafttrædelsesdato, henledes opmærksomheden på, at der ved valg af dato bør tages hensyn til, at det vedtagne lovforslag skal kunne stadfæstes

og loven bekendtgøres i Lovtidende inden den valgte dato. I den forbindelse bør man være særlig opmærksom på grundlovens § 42, stk. 2, jf. stk. 1, 6 og 7, der indebærer, at et lovforslag normalt ikke kan stadfæstes før efter udløbet af en frist på 3 søgnedage (dvs. hverdage og lørdage) efter lovforslagets endelige vedtagelse. Selv om det kan hævdes, at det er en selvfølge, at en lov ikke kan håndhæves, før den har været bekendtgjort, og at det derfor undertiden fremføres, at den omstændighed, at en lov først bekendtgøres efter den foreslåede ikrafttrædelsesdato, kun har formel betydning, accepteres det ikke i praksis, at der sker en sådan overskridelse. Dels vil en sådan overskridelse være egnet til at skabe usikkerhed hos borgerne, dels må en sådan overskridelse anses for en alvorlig formel fejl, der uanset dens (normalt) ringe betydning for retsanvendelsen let kan afhjælpes ved hjælp af et ændringsforslag.

Derimod forekommer det ikke helt sjældent, at en lov har virkning fra et tidspunkt, der ligger forud for vedtagelsen og ikrafttrædelsen, dvs. knytter retsvirkninger til kendsgerninger, der ligger forud for disse tidspunkter, jf. Justitsministeriets vejledning om lov kvalitet.

Hvis der under folketingsbehandlingen opstår et ønske om, at den til sin tid vedtagne lov eller dele af denne efter en vis periode skal revideres, bør dette ske ved at indsætte en revisionsbestemmelse i lovforslaget ved et ændringsforslag. Revisionsbestemmelser bør placeres som en selvstændig paragraf til sidst i et lovforslag, dog før eventuelle regler om lovens territoriale gyldighedsområde. Et ændringsforslag om indsættelse af en revisionsbestemmelse i et forslag til en ny hovedlov kan affattes således:

#### Ny paragraf

x) Efter § 32 indsættes:

»§ 01. Ministeren for padde og krybdyr fremsætter i folketingsåret 2024-25 forslag om revision af loven/§ xx.«

[Indsættelse af revisionsbestemmelse]

Hvis der er tale om et ændringslovforslag og man ønsker at stille ændringsforslag om, at de regler, der nu foreslås indført i en given hovedlov, skal revideres efter en nærmere afgrænset periode, kan et ændringsforslag herom affattes således:

#### Ny paragraf

x) Efter § 3 indsættes:

#### »§ 01

Ministeren for padde og krybdyr fremsætter i folketingsåret 2024-25 forslag om revision af de regler, der indføres med denne lov/denne lovs § x, nr. y.«

[Indsættelse af revisionsbestemmelse vedrørende de foreslåede nye regler for hold af butsnudede frøer]

Det hænder, at der under Folketingets behandling af et lovforslag opstår et ønske om, at der indsættes en bestemmelse om, at ministeren efter et tidsrum skal foretage en evaluering af loven og eventuelt sende en orientering til et stående udvalg i Folketinget om evalueringen. Det må dog anses som en selvfølge, at et ministerium løbende følger virkningen af lovgivningen inden for ministerens ressort og foretager de nødvendige ændringer af loven, hvis ministeren vurderer, at der er behov herfor, og evalueringsbe-

stemmelser bør derfor undgås ud fra det grundlæggende princip i dansk ret om, at lovgivning ikke bør indeholde overflødigt stof. Det er fuldt tilstrækkeligt, at en politisk aftale om at foretage en evaluering fremgår af en udtalelse i betænkningen over lovforslaget.

Hvis der under folketingsbehandlingen opstår et ønske om at indsætte en bemyndigelsesbestemmelse i et forslag til en hovedlov, bør en sådan som udgangspunkt placeres som et selvstændigt stykke til sidst i den relevante paragraf. Et ændringsforslag herom kan eksempelvis affattes således:

#### Til § 22

x) Som *stk. 4* indsættes:

»*Stk. 4.* Cirkusministeren kan fastsætte nærmere regler om manegers indretning.«

[Bemyndigelse til cirkusministeren til at fastsætte nærmere regler om manegers indretning]

Det bemærkes, at bemyndigelsesbestemmelser bør være præcist formuleret og bør være afgrænset mest muligt. Der henvises til Justitsministeriets vejledning om lov kvalitet for en nærmere gennemgang af de lovtekniske krav til bemyndigelsesbestemmelser.

### 1.9. Ændringer i bemærkningerne

Der kan kun stilles ændringsforslag til selve lovteksten i et lovforslag og dermed ikke til lovforslagets bemærkninger. Dette skyldes, at bemærkningerne ikke »følger med« i de udgaver af lovforslaget, der produceres efter 2. og 3. behandling i Folketinget. Tilsvarende følger bemærkningerne til et beslutningsforslag ikke med i de udgaver, der produceres efter 2. (sidste) behandling/1. (eneste) behandling. Bemærkningerne bliver endvidere ikke optaget i Lovtidende, hvor de vedtagne love offentliggøres.

Hvis det imidlertid viser sig nødvendigt for forslagsstillerne at korrigere bemærkningerne til et forslag, må dette gøres på en anden måde, f.eks. ved at der optages en tekst om det i den betænkning, som det pågældende folketingsudvalg afgiver over forslaget. Som eksempler på betænkninger med sådanne bidrag kan nævnes betænkning over L 53, 2021-22, betænkning over L 144, 2021-22, og betænkning over L 153, 2021-22.

### 2. Ændringsforslag til forslag til hovedlove

Med en hovedlov tænkes på en helt ny lov, der enten fastsætter regler på et område, der ikke hidtil har været (fuldt ud) lovreguleret, eller skal afløse en eller flere hidtidige love på området. Man bør dog være opmærksom på, at forslag til hovedlove ud over ophævelse af den lovgivning, den nye lov skal afløse, undertiden også indeholder forslag om ændringer af gældende love. Sådanne bestemmelser bør i princippet være formuleret på samme måde som forslag til ændringslove. For at fastholde en ensartet typografi vil paragrafbetegnelsen være placeret indrykket ligesom ved forslag til hovedlove og ikke centreret som ved forslag til egentlige ændringslove. Ændringsforslag til sådanne bestemmelser bør derfor formuleres på samme måde som ændringsforslag til forslag til ændringslove, jf. nedenfor under afsnit 3.

#### 2.1. Til titlen

Ændringsforslag til titlen stilles under overskriften: Til titlen. Det kan i denne forbindelse bemærkes, at undertitler ikke forekommer i hovedlove. Hvis der skal stilles ændringsforslag til en EU-note, stilles disse også til titlen.

### 2.1.1. Ny affattelse

Såfremt en helt ny affattelse af lovforslagets titel foreslås, anvendes formuleringen:

Til titlen

x) *Titlen* affattes således:

**»Forslag  
til  
Lov om pølser med sennep«.**

[Præcisering af lovforslagets titel]

Teksten skrives centreret og med fed skrift. Det bemærkes, at der sættes punktum efter det sidste citationstegn.

### 2.1.2. Ændring

Hvis der kun skal foretages ændringer i lovforslagets titel, anvendes f.eks. formuleringen:

Til titlen

x) Efter »sennep« indsættes: », ketchup og løg«.

[Præcisering af lovforslagets titel]

De relevante ord skrives af æstetiske grunde med ordinær skrift.

Et ændringsforslag til en EU-note kan affattes således:

Til titlen

x) I *fodnoten* til lovforslagets titel ændres »forordning« til: »direktiv«.

[Korrektion af en fejl i EU-noteteksten]

Med hensyn til valget mellem ny affattelse og ændring henvises til de generelle bemærkninger herom under afsnit 1.4.

## 2.2. Vedrørende andre overskrifter end titlen

For så vidt angår kapiteloverskrifter og overskrifter før en eller flere paragraffer, gælder de samme principper som ovenfor under 2.1. Der kan således både være tale om ny affattelse som vist under 2.1.1 og ændring som vist under 2.1.2. Dog skrives disse overskrifter med kursiv.

### 2.2.1. Kapiteloverskrifter

Ændringsforslag vedrørende en kapiteloverskrift stilles til det pågældende kapitel. De kan f.eks. formuleres således:

Til kapitel 4

x) I *kapiteloverskriften* indsættes efter »bowlere«: », cykelhuer og kasketter«.  
[Præcisering af kapiteloverskriften]

De relevante ord skrives af æstetiske grunde med ordinær skrift.

### 2.2.2. Overskrifter inden for et kapitel

Andre overskrifter stilles til den nærmest følgende paragraf og kan f.eks. formuleres således:

Til § 14

x) *Overskriften* før paragraffen affattes således:  
  
*»Regler om hakket oksekød«.*  
[Præcisering af overskrift]

Det kan undertiden også forekomme, at der ønskes indsat en overskrift på et sted i lovforslaget, hvor der ikke i forvejen forekommer en sådan. Et sådant ændringsforslag kan formuleres således:

Til § 31

x) Før paragraffen indsættes:  
  
*»Særligt om øllebrød og sødsuppe«.*  
[Indsættelse af en overskrift før § 31]

Sådanne overskrifter skrives med kursiv og placeres centreret.

### 2.2.3. Overskrifter til afsnit m.v.

Enkelte større lovforslag kan være inddelt i afsnit. Overskrifterne hertil er sat med fed skrift, hvilket naturligvis også bør anvendes ved ændringsforslag om en ny affattelse af sådanne, f.eks. således:

Til afsnit II

x) *Afsnitoverskriften* affattes således:  
  
**»Afsnit II  
Det store kolde bord«.**  
[Præcisering af afsnitsoverskrift]

Sådanne ændringsforslag stilles til det pågældende afsnit som angivet i eksemplet. Herudover kendes fra retsplejeloven og danske lov en inddeling i bøger. Straffeloven er inddelt i »Almindelig del« og »Særlig del«, men har i øvrigt ingen afsnitsinddeling. Ændringsforslag hertil må stilles efter de samme principper som ændringsforslag til afsnit.

## 2.3. Indsættelse af nye afsnit, kapitler, paragraffer, stykker, numre, litraer og punktummer

### 2.3.1. Nye afsnit, kapitler og paragraffer

Ændringsforslag om indsættelse af et eller flere nye afsnit, kapitler eller paragraffer placeres under en overskrift som f.eks. en af følgende: »Nyt afsnit«, »Nyt kapitel«, »Ny paragraf«, »Nye afsnit«, »Nye kapitler« eller »Nye paragraffer«. Placeringen i lovforslaget angives ved at nævne, efter hvilken af de i lovforslaget eksisterende lovtekniske enheder på samme niveau den eller de nye enheder skal placeres, eksempelvis således:

#### Ny paragraf

x) Efter § 5 indsættes:

»§ 01. Farme som nævnt i § 2.....«

[Undtagelse f.s.v.a. de farme, som er nævnt i § 2]

#### Nyt kapitel

x) Efter kapitel 1 indsættes:

»Kapitel 01  
*Regler om foder*

§ 02. I forbindelse med opdræt af emuer.....

§ 03. Foderet må ikke tilsættes.....

*Stk. 2. Kredsdyrlægerne kan dog i særlige tilfælde tillade, at.....*

§ 04. Under særlige omstændigheder, herunder.....«

[Fastsættelse af regler om foder]

Dog må man nødvendigvis anvende formuleringen »Før afsnit I, kapitel 1 eller § 1 indsættes.....« i tilfælde, hvor afsnittet, kapitlet eller paragraffen skal placeres forrest. Der henvises i øvrigt til 2.5.1.

Hvis en ny paragraf eller et nyt kapitel skal placeres efter den sidste paragraf i et kapitel eller efter det sidste kapitel i et afsnit, skal det præciseres, i hvilket kapitel eller afsnit paragraffen eller kapitlet skal indgå, f.eks. således:

#### Ny paragraf

x) Efter § 7 indsættes i *kapitel 1*:

»§ 01. Tilladelse til fremstilling af.....«

[Regler om tilladelse til fremstilling af frugtsalat]

Tilsvarende gælder, hvis en ny paragraf eller et nyt kapitel skal placeres før den første paragraf i et kapitel eller før det første kapitel i et afsnit, f.eks. således:

#### Nyt kapitel

x) Før kapitel 7 indsættes i *afsnit II*:

»Kapitel 01  
*Regler om gebyr*

§ 05. I forbindelse med udstedelse af tilladelser.....

§ 06. Gebyr opkræves endvidere i tilfælde.....  
*Stk. 2. Gebyr opkræves dog ikke.....*

§ 07. Under særlige omstændigheder, herunder.....«  
[Fastsættelse af gebyrregler]

Nye afsnit, kapitler og paragraffer betegnes fortløbende afsnit 01, afsnit 02, kapitel 01, kapitel 02, § 01, § 02 osv. Dette betyder på den ene side, at efterfølgende afsnit, kapitler og paragraffer ikke rykkes før eventuelt i forbindelse med indredaktionen, og på den anden side, at der kan/skal henvises til § 01 osv. i andre ændringsforslag.

Som omtalt under 2.2.2 kan der undertiden forekomme overskrifter knyttet til en eller flere paragraffer inden for et kapitel. Hvis en eller flere nye paragraffer skal indsættes med en sådan overskrift, bør dette formuleres således:

#### Ny paragraf

x) Efter § 6 indsættes:

»Kartofler og jordskokker m.v.

§ 02. Kartofler kan.....«  
[Fastsættelse af særlige regler for kartofler og jordskokker]

#### 2.3.2. Nye stykker, numre og litraer

Ændringsforslag om indsættelse af et eller flere nye stykker, numre og litraer stilles til den pågældende paragraf. Med hensyn til nummerering er praksis normalt anderledes end ved indsættelse af afsnit, kapitler og paragraffer som redegjort for ovenfor under 2.3.1. Skal der således stilles ændringsforslag om indsættelse af et nyt stykke, angives det nye stykkes nummer f.eks. således:

x) Som *stk. 2* indsættes:  
»*Stk. 2. Ministeren bemyndiges til i særlige tilfælde at dispensere fra stk. 1.*«  
[Dispensationsmulighed]

Denne formulering anvendes, hvis der i forvejen kun er ét stykke. Såfremt der allerede er et *stk. 2* og eventuelle følgende stykker, anvendes følgende formulering:

x) Efter stk. 1 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 2. Der kan af ministeren fastsættes særlige regler, for så vidt angår import af jordskokker fra lande uden for EU og EØS.«

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

[Dispensationsmulighed]

Bemærk, at konsekvensen for de efterfølgende stykker angives med en såkaldt rykningsklausul. Konsekvensen bør også fremgå af eventuelle ændringsforslag, der stilles af den eller de samme forslagsstiller(e) til disse efterfølgende stykker, f.eks. således:

x) Stk. 2, der bliver stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Der kan endvidere ...«

[Præcisering af undtagelsesbestemmelse]

Skal der indsættes flere nye stykker forskellige steder i en paragraf, bør konsekvensoplysningerne »deles op« (etapevis rykning), f.eks. således:

x) Efter stk. 1 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 2. Ministeren bemyndiges til i særlige tilfælde at dispensere fra stk. 1.«

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

[Dispensationsmulighed]

x) I stk. 3, der bliver stk. 4, ændres »selskab« til: »forening«, og »rødder« udgår.

[Sproglig korrektion]

x) Efter stk. 3, der bliver stk. 4, indsættes som nye stykker:

»Stk. 5. Efter aftale med andre stater.....«

Stk. 6. Tilsvarende gælder, hvis.....«

Stk. 4 bliver herefter stk. 7.

[Generelle undtagelsesbestemmelser]

x) Stk. 5 udgår.

[Regler om knoldselleri udgår]

Tilsvarende gælder ved indsættelse af nye numre og litraer. Det bemærkes dog her, at rene sproglige konsekvenser ikke bør anføres, ligesom der heller ikke bør stilles selvstændige ændringsforslag herom. Der henvises herom til afsnit 1.7.5. Det bemærkes, at hvis der i ovennævnte eksempel er henvist til »stk. 2-5« et andet sted i lovforslaget og de foreslåede nye stykker skal medtages i denne henvisning, skal der stilles særkilt ændringsforslag om at ændre henvisningen »2-5« til »2-7«.

Skal det nye stykke indsættes før det gældende stk. 1, formuleres dette således:

x) Før stk. 1 indsættes som nyt stykke:

»Vindmølleministeren kan efter forhandling.....«

Stk. 1-3 bliver herefter stk. 2-4.

[Bemyndigelsesbestemmelse]

Det bemærkes, at der hverken sættes paragraf- eller stykkebetegnelse efter det indledende citationstegn, jf. afsnit 1.5.4.

I tilfælde hvor der til en paragraf stilles to eller flere ændringsforslag om indsættelse af flere nye stykker, kan det imidlertid i visse tilfælde være hensigtsmæssigt at betegne de nye stykker som »Stk. 01« osv. Det gælder navnlig, når den eller de samme forslagsstillere eller to eller flere forskellige forslagsstillere stiller ændringsforslag om indsættelse af flere nye stykker, der ikke er indbyrdes afhængige, og hvorom der formelt set hersker usikkerhed om, hvilke der eventuelt bliver vedtaget.

Også i andre tilfælde kan det undertiden være hensigtsmæssigt at betegne nye stykker således. Skal der f.eks. i en efterfølgende bestemmelse entydigt kunne henvises til et nyindsat stykke i en foregående bestemmelse, vil det ofte være den eneste mulighed at betegne det nye stykke som »Stk. 01«. Stilles der nemlig ændringsforslag om indsættelse af et nyt stykke på »normal« vis som vist således:

Til § 14

x) Efter stk. 1 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 2. I de tilfælde, der er nævnt i stk. 1, ydes tilskud.....«

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

[Tilskudsbestemmelse]

og når der senere af samme forslagsstiller(e) stilles ændringsforslag, hvor der skal henvises til det nyindsatte stykke, således:

Til § 60

x) I *stk. 3* indsættes efter »statsgaranti efter § 13, stk. 4,«: »og tilskud efter § 14, stk. 2,«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

kan det i hvert fald undertiden være vanskeligt for indredaktøren med sikkerhed at afgøre, om der med »§ 14, stk. 2« tænkes på det nyindsatte stykke eller det gældende stk. 2, der bliver stk. 3 – især hvis sidstnævnte bestemmelse også indeholder regler om tilskud.

I stedet kunne man have valgt at formulere de to ændringsforslag således:

Til § 14

x) Efter stk. 1 indsættes:

»Stk. 01. I de tilfælde, der er nævnt i stk. 1, ydes tilskud.....«

[Tilskudsbestemmelse]

Til § 60

x) I *stk. 3* indsættes efter »statsgaranti efter § 13, stk. 4,«: »og tilskud efter § 14, stk. 01,«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

At gøre noget tilsvarende kan i hvert fald teoretisk være hensigtsmæssigt ved indsættelse af nye numre og litraer.

I de tilfælde, hvor man benytter sig af at betegne nye stykker »Stk. 01« osv., skal der ikke anføres nogen konsekvens for eventuelle efterfølgende stykker.

### 2.3.3. Nye punktummer

Med hensyn til indsættelse af nye punktummer bemærkes, at selv om punktummer ligesom f.eks. stykker karakteriseres numerisk ved deres indbyrdes placering (f.eks. »3. pkt.«), nummereres disse ikke i selve lovteksten. Dette viser sig også i forbindelse med ændringsforslag om indsættelse af nye punktummer. Hvis der ikke skal ske rykning af efterfølgende punktummer, anvendes følgende formulering:

x) I *stk. 1* indsættes som *4. pkt.*:  
»Ministeren for padder og krybdyr kan i særlige tilfælde dispensere herfra.«  
[Dispensationsadgang]

Hvis der skal ske rykning af efterfølgende punktummer, anvendes derimod følgende formulering:

x) I *stk. 2* indsættes efter *1. pkt.* som nyt punktum:  
»Sådanne regler fastsættes efter forudgående høring af de berørte organisationer.«  
[Krav om obligatorisk høring]

Der skal således ikke angives nogen rykningsklausul for de efterfølgende punktummers placering. Kun hvis der af den eller de samme forslagsstiller(e) også skal stilles ændringsforslag til et efterfølgende punktum, bør konsekvensen omtales i en relativ bisætning, f.eks. således:

x) *Stk. 2, 2. pkt.*, der bliver *3. pkt.*, affattes således:  
»Reglerne finder ikke anvendelse .....«  
[Præcisering]

Det bemærkes, at der af æstetiske grunde foretages indrykning, selv om det pågældende punktum normalt skal indføres i en omløbende tekst.

Ændringsforslag om indsættelse af nye punktummer stilles til den pågældende paragraf.

## 2.4. Fjernelse af afsnit, kapitler, paragraffer, stykker, numre, litraer og punktummer

Det bemærkes, at der i ændringsforslag til forslag til hovedlove altid anvendes udtrykket »udgår« frem for »ophæves« i modsætning til, hvad der gælder for forslag til ændringslove, idet ændringslove angår ændringer i gældende love.

### 2.4.1. Afsnit, kapitler og paragraffer

Ændringsforslag om, at afsnit, kapitler eller paragraffer skal udgå, stilles til afsnittet, kapitlet eller paragraffen. Hvis flere paragraffer skal udgå af lovforslaget, kan dette ikke samles i ét ændringsforslag. Dette gælder også afsnit og kapitler, men ikke stykker, numre m.v. Eksempelvis kan et sådant ændringsforslag formuleres således:

Til kapitel 2

x) *Kapitlet* udgår.  
[Udeladelse af regler om pingviner]

Ændringsforslag om, at afsnit, kapitler og paragraffer skal udgå, skal ikke ledsages af oplysninger om konsekvenserne heraf.

#### 2.4.2. Stykker, numre og litraer

Ændringsforslag om, at stykker, numre og litraer skal udgå, skal i modsætning til ovenfor under 2.4.1 ledsages af eventuelle konsekvensoplysninger for nummereringen eller litreringen, jf. hvad der gælder for indsættelse under 2.3.2. Sådanne ændringsforslag kan f.eks. formuleres således:

x) *Stk. 2, nr. 3, litra b*, udgår.  
Litra c og d bliver herefter litra b og c.  
[Teknisk korrektion]

Men heller ikke her skal rene sproglige konsekvenser nævnes, jf. afsnit 1.7.5.

#### 2.4.3. Punktummer

Ændringsforslag om, at punktummer skal udgå, kan f.eks. formuleres således:

x) 2. *pkt.* udgår.  
[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

Ligesom det er tilfældet med indsættelse af nye punktummer, jf. 2.3.3, anføres som hovedregel ingen konsekvenser med hensyn til nummerering.

#### 2.5. Fordeling af indholdet af en bestemmelse på flere bestemmelser

Det kan undertiden forekomme, at indholdet af en bestemmelse ønskes fordelt på flere bestemmelser på samme niveau, f.eks. i forbindelse med en udvidelse af indholdet af den oprindelige bestemmelse.

##### 2.5.1. Fordeling af indholdet af afsnit og kapitler

Fordeling af indholdet af ét afsnit eller kapitel på to eller flere vil i de fleste tilfælde skulle foretages på den måde, at der efter en paragraf foreslås indsat en ny afsnits- eller kapitelbetegnelse med tilhørende overskrift, eventuelt kombineret med, at der foreslås en ændring af den hidtidige afsnits- eller kapiteloverskrift, f.eks. således:

Til kapitel 11

x) I *kapitelloverskriften* udgår »og rødbededyrkning«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

Til § 34

x) Efter paragraffen indsættes:

»Kapitel 01  
*Tilskud til rødbededyrkning*«.

[Indsættelse af særskilt kapitel om tilskud til rødbededyrkning]

### 2.5.2. Fordeling af indholdet af paragraffer

For så vidt angår fordeling af indholdet af en paragraf på to paragraffer, bør der stilles to ændringsforslag, f.eks. således:

Til § 45

x) *Paragraffen* affattes således:

»§ 45. Industriministeren bemyndiges til .....«

[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

Ny paragraf

x) Efter § 45 indsættes:

»§ 01. Industriministeren kan overlade beføjelser .....«

[Hjemmel til delegation]

### 2.5.3. Fordeling af indholdet af stykker, numre og litraer

Skal indholdet af et stykke, nummer eller litra fordeles på flere stykker, numre eller litraer, formuleres dette ved at lade den oprindelige bestemmelse udgå og derefter indsætte to eller flere (nye) bestemmelser, hvoraf den første beholder den oprindelige bestemmelses betegnelse, mens de følgende betegnes som omtalt under 2.3.2. Ændringsforslag af den type stilles efter samme principper som nævnt under 2.4.2 og kan f.eks. formuleres således:

x) *Stk. 2* udgår, og i stedet indsættes:

»*Stk. 2. Pølsevogne* .....«

*Stk. 3. Isboder* .....«

*Stk. 3 og 4* bliver herefter *stk. 4 og 5*.

[Særregler for isboder]

Lidt sjældnere kan det forekomme, at indholdet af to eller flere bestemmelser samlet ønskes fordelt på tre eller endnu flere bestemmelser. Det kan f.eks. formuleres således:

x) *Stk. 3, nr. 2, litra b og c*, udgår, og i stedet indsættes:

»b) bonoboer,

c) gorillaer og

d) orangutanger.«

[Konsekvens af, at bonoboer nu betragtes som en selvstændig art]

### 2.5.4. Fordeling af indholdet af punktummer

Med hensyn til fordelingen af et punktums indhold på to eller flere punktummer er den sproglige fremgangsmåde i princippet den samme som ovenfor under 2.5.3. Blot skal man være opmærksom på, at punktummer ikke nummereres i selve lovteksten. Et ændringsforslag kan f.eks. formuleres således:

x) *Stk. 2, 4. pkt.*, udgår, og i stedet indsættes:

»Kirke- og klosterministeren fastsætter vejledende retningslinjer vedrørende anvendelsen af altervin, herunder om vinens alkoholindhold og type. Biskopperne kan inden for deres eget stift fastsætte øvre og nedre grænser for alkoholindholdet og kan herudover forbyde anvendelsen af nærmere bestemte vintyper. En sognepræst kan dog i særlige tilfælde opnå kirke- og klosterministerens tilladelse til at fravige de regler, der er fastsat af biskoppen.«

[Præcisering af reglerne om altervin]

Der bør normalt ikke angives nogen konsekvens for eventuelle efterfølgende punktummer, jf. 2.3.3.

## 2.6. Indskrænkning af antallet af bestemmelser

Ændringsforslag, der har til hensigt at koge indholdet af to eller flere bestemmelser ned til én eller i hvert fald færre bestemmelser, formuleres i det store hele efter de samme retningslinjer som ovenfor under 2.5. Et sådant ændringsforslag kan f.eks. formuleres således:

x) *Stk. 3, nr. 2 og 3*, udgår, og i stedet indsættes:  
»2) at forbyde anvendelsen af solbriller og sutteklude,«.

Nr. 4 og 5 bliver herefter nr. 3 og 4.

[Forenkling]

## 2.7. Ny affattelse

### 2.7.1. Paragraffer

Ændringsforslag om en ny affattelse af en paragraf kan f.eks. formuleres således:

x) *Paragraffen* affattes således:

»§ 47. Loven træder i kraft den 1. april 2025.«

[Udskudt ikrafttræden]

### 2.7.2. Stykker, numre, litraer og punktummer

Ændringsforslag om ny affattelse af stykker, numre, litraer og punktummer formuleres i det store hele tilsvarende. Det bemærkes dog, at ændringsforslag om en ny affattelse af stk. 1 eller af 1. pkt. i et stykke bør formuleres således, dvs. uden paragraf- eller stykkebetegnelse:

x) *Stk. 1* affattes således:  
»Ernæringsministeren kan i særlige tilfælde give tilladelse til dyrkning af bananer i altankasser.«  
[Banandyrkning i altankasser i særlige tilfælde]

x) *Stk. 2, 1. pkt.*, affattes således:  
»Endvidere kan ernæringsministeren udstede regler om indretning af drivhuse beregnet til dyrkning af kokosnødder.«  
[Bemyndigelse til ernæringsministeren]

Med hensyn til begrundelsen for at udelade paragraf- eller stykkebetegnelsen henvises til afsnit 1.5.4 om generelle regler om anvendelse af betegnelser i ændringsforslag.

## 2.8. Ændringer, indsættelse eller fjernelse af ord

Hvis et eller flere ord skal fjernes, anvendes formuleringen:

x) I *stk. 3* udgår »gedeost«.  
[Fri adgang til forhandling af gedeost på tankstationer]

Skal den samme ændring foretages to eller flere steder inden for samme stykke, punktum el.lign., tilføjes f.eks. »(to steder)« efter »gedeost«.

Alternativt kan man anvende formuleringen:

x) I *stk. 3* udgår to steder »fynsk rygeost«.  
[Fri adgang til forhandling af fynsk rygeost på tankstationer]

Er der flere punkummer i stykket, bør der også henvises til, i hvilket punktum ændringen skal foretages:

x) I *stk. 4, 2. pkt.*, indsættes efter »hytteost«: », hvidløgsost og norsk myseost«.  
[Inddragelse af hvidløgsost og norsk myseost under reglerne]

Noget tilsvarende gælder, såfremt der foreligger litrering eller nummerering:

x) I *stk. 5, nr. 7, litra c*, ændres »skinke med asparges« til: »skinke med melon«.  
[Korrektion]

Såfremt der kun er ét stykke med kun ét punktum i paragraffen, anvendes formuleringen:

x) Ordene »gammel ost med sky og rom« ændres til: »mild skoleost«.  
[Ændret indsatsområde]

Ved at indlede med »Ordet« eller »Ordene« undgår man at begynde med et citationstegn. I visse tilfælde vil det være mere hensigtsmæssigt at anvende ord som »Datoen«, »Beløbet« og lign. Man bør dog ikke anvende sådanne støtteord inde i en sætning.

## 2.9. Ændringsforslag vedrørende bilag til lovforslaget

Det forekommer, at der til et lovforslags lovtekst er knyttet et eller flere bilag. Der tænkes altså ikke på de ret hyppige tilfælde, hvor der til lovforslagets bemærkninger er knyttet et eller flere bilag, som er placeret efter bemærkningerne. Sidstnævnte bilag har i hovedsagen samme status som de egentlige bemærkninger, og der kan da heller ikke stilles ændringsforslag til sådanne bilag. Hensigten med bilag til selve lovforslaget, som er placeret efter lovforslagets tekst, men før bemærkningerne til lovforslaget, er, at de skal indgå som del af loven, og de vil da også blive offentliggjort som en del af lovteksten i Lovtidende.

Som eksempler på sådanne bilag kan nævnes kort, lister over varetyper, sygdomme etc., traktattekster og mæglingsforslag m.v. Til en del af disse typer kan der i sagens natur ikke stilles ændringsforslag, der tilsigter at ændre bilagets indhold. Dette gælder f.eks. kort, traktattekster og mæglingsforslag m.v. Til sådanne bilag kan der kun tænkes stillet ændringsforslag om, at de skal nyaffattes eller udgå og eventuelt erstattes af andre, ligesom der kan stilles ændringsforslag om indsættelse af (yderligere) bilag af denne

type. Til andre former for bilag som de nævnte lister m.v. vil der ofte kunne stilles ændringsforslag, der ændrer bilagets indhold.

Ændringsforslag til bilag stilles under overskrifter som »Til bilag x«.

Som eksempler på sådanne ændringsforslag kan nævnes:

#### Til bilag 1

x) *Bilaget* udgår.

Bilag 2 og 3 bliver herefter bilag 1 og 2.

[Udeladelse af bilag 1]

#### Til bilag 2

x) I *gruppe B* indsættes efter »Sygdomme hos flagermus. Rabies.«:

»Sygdomme hos kænguruer. Smitsom pungbetændelse.«

[Tilføjelse til listen over smitsomme sygdomme hos dyr]

#### Til bilag 3

x) *Bilaget* affattes som bilag 1 til denne betænkning.

[Ændret linjeføring]

Man indsætter så bilag 3 i en ny affattelse i et bilag 1 til betænkningen

#### Nyt bilag

x) Som *bilag 1* indsættes bilag 1 til denne betænkning.

[Indsættelse af oversigt over de berørte frøarter]

Man indsætter så bilag 1 i et bilag 1 til betænkningen

Fra praksis kan henvises til betænkning over L 68, 2022-23 (2. samling).

En særlig situation kan opstå, hvis man i et fremsat lovforslag er kommet til at placere et bilag, som rettelig skulle have været placeret i forlængelse af lovteksten, efter lovforslagets bemærkninger. Et eksempel på, hvordan man i den situation kan flytte bilaget med et ændringsforslag, kan ses i betænkning over L 71, 2021-22. I eksemplet er der tale om et ændringslovforslag, men samme princip kan anvendes i et hovedlovforslag.

### 3. Ændringsforslag til forslag til ændringslove

Med ændringslove forstås love, der går ud på at ændre en gældende lov. Det er vigtigt her at holde sig for øje, at også ændringsforslag hertil skal stilles til det fremsatte lovforslag og altså ikke direkte til hovedloven. Skal der således foretages yderligere ændringer i hovedloven, ud over hvad der allerede er omfattet af det fremsatte lovforslag, skal der typisk stilles ændringsforslag om indsættelse af et nyt nummer i det fremsatte lovforslag.

Man bør endvidere være opmærksom på, at forslag til hovedlove ud over ophævelse af den lovgivning, den nye lov skal afløse, undertiden også indeholder forslag om ændringer af gældende love. Sådanne bestemmelser bør i princippet være formuleret på samme måde som forslag til ændringslove. Af hensyn til ønsket om at opretholde en ensartet typografi vil paragrafbetegnelsen dog være placeret indrykket ligesom ved forslag til hovedlove og ikke centreret som ved forslag til ændringslove. Ændringsforslag til sådanne bestemmelser bør derfor formuleres på samme måde som ændringsforslag til forslag til ændringslove.

Med hensyn til bestemmelser i forslag til ændringslove, der ikke indeholder forslag til ændringer i en gældende lov, dvs. typisk ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser, henvises til afsnit 4.

### 3.1. Til titlen

I modsætning til hvad der er tilfældet i hovedlove, bør der være undertitler i forslag til ændringslove. Uanset dette stilles alle ændringsforslag til titlen under overskriften »Til titlen«.

#### 3.1.1. Ny affattelse

Såfremt en helt ny affattelse af lovforslagets titel foreslås, anvendes formuleringen:

Til titlen

x) *Titlen* affattes således:

**»Forslag  
til  
Lov om ændring af lov om firkløvere og hestesko  
(Ændringer som følge af EU-direktiv om kommerciel udnyttelse af overtro)«.**  
[Korrektion af lovforslagets titel]

Titlen sættes centreret og skrives bortset fra undertitlen med fed skrift. Det bemærkes, at der sættes punktum efter det sidste citationstegn.

Såfremt det kun er undertitlen, der skal have en ny affattelse, anvendes formuleringen:

Til titlen

x) *Undertitlen* affattes således:

**»(Ændringer som følge af EU-direktiv om kommerciel udnyttelse af overtro og anden magi)«.**  
[Præcisering af lovforslagets undertitel]

Undertitlen sættes centreret og skrives med ordinær skrift (brødskrift) og med punktum efter det sidste citationstegn.

Der findes ikke nogen specifik betegnelse for den del af titlen, der ikke omfatter undertitlen. Man kan altså ikke tale om overtitlen eller den egentlige titel el.lign. Det er derfor vigtigt at huske undertitlen, såfremt der ønskes en ny affattelse af titlen uden ændring af undertitlen, f.eks. således:

Til titlen

x) *Titlen* affattes således:

**»Forslag  
til**

**Lov om ændring af lov om firkløvere og hestesko og lov om sorte katte og stigers placering**  
(Ændringer som følge af EU-direktiv om kommerciel udnyttelse af overtro)«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. 00]

Alternativet er at formulere ændringsforslaget som en ændring, jf. nedenfor under 3.1.2.

### 3.1.2. Ændring

Hvis der kun skal foretages ændringer i lovforslagets titel, anvendes f.eks. formuleringen:

x) Efter »hestesko« indsættes: »m.v.«

[Korrektion af skrivefejl]

De relevante ord skrives af æstetiske grunde med ordinær skrift.

For så vidt angår ændringsforslag om en ny affattelse af undertitlen, henvises til 3.1.1 ovenfor.

Med hensyn til valget mellem en ny affattelse og ændring henvises til de generelle bemærkninger herom under afsnit 1.4 om affattelse af ændringsforslag.

### 3.2. Vedrørende andre overskrifter end titlen

Der vil relativt sjældent forekomme andre overskrifter end titlen i forslag til ændringslove. Ved omfattende såkaldte samlelove, hvor et større antal love, der omfatter flere ministeriers lovgivning, ønskes ændret i ét lovforslag, forekommer det dog, at lovforslaget enten inddeles i kapitler eller forsynes med en overskrift for hvert ministerium. Disse formuleres således:

Kapitel 1  
*Omsorgsministeriet*

eller blot:

*Industriministeriet*

Ændringsforslag til sådanne overskrifter vil formentlig forekomme meget sjældent i praksis. I givet fald skal ændringsforslag stilles på samme måde som vist i forbindelse med forslag til hovedlove, jf. afsnit 2.2 om ændringsforslag til andre overskrifter end titlen.

### 3.3. Indsættelse af nye paragraffer og numre i ændringslovforslaget

#### 3.3.1. Nye paragraffer

Ændringsforslag om indsættelse af nye paragraffer formuleres efter samme principper som ændringsforslag til hovedlove, jf. afsnit 2.3.1. Når der ses bort fra de overgangsbestemmelser m.v., der er omtalt under afsnit 4 nedenfor, er baggrunden for, at der stilles ændringsforslag om indsættelse af en ny paragraf,

at andre love ønskes omfattet af ændringerne end den/dem, lovforslaget omfattede ved fremsættelsen. Sådanne ændringsforslag affattes f.eks. således:

#### Ny paragraf

x) Efter § 1 indsættes:

#### »§ 01

I lov om opdræt af kanariefugle, jf. lovbekendtgørelse nr. 31 af 28. februar 2023, som ændret senest ved lov nr. 456 af 31. maj 2023, foretages følgende ændringer:

1. § 13, stk. 2, ophæves.

2. I § 18, stk. 3, 2. pkt., og § 28, stk. 2 og 3, ændres »gule« til: »blå«.  
[Konsekvensændringer]

Det bemærkes, at ændringsforslag om indsættelse af nye paragraffer ofte vil give anledning til, at der skal stilles konsekvensændringsforslag til lovforslagets titel og ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser.

### 3.3.2. Nye numre

Som omtalt ovenfor i indledningen til dette afsnit er ændringsforslag om indsættelse af nye numre affødt af, at der ønskes ændret andre steder i hovedloven end forudset ved fremsættelsen af ændringslovforslaget. Numrene skal naturligvis placeres i den rigtige rækkefølge i ændringslovforslaget. Hvis der f.eks. i et lovforslag forekommer et nr. 11, der vedrører hovedlovens § 20, og et nr. 12, der vedrører hovedlovens § 59, og hvis den omfattede ændring eksempelvis vedrører hovedlovens § 58, så skal det nye nummer, der betegnes nr. 01, indsættes efter nr. 11. Ændringsforslaget kunne herefter se således ud:

x) Efter nr. 11 indsættes:

»01. § 58, stk. 2, nr. 3, litra b, ophæves.

Litra c og d bliver herefter litra b og c.«  
[Forenkling]

Det bemærkes, at hvis der er tale om en samlelov, hvor ændringerne i hver enkelt hovedlov er placeret i hver sin paragraf i ændringslovforslaget, har hver paragraf sin selvstændige nummerrækkefølge for de enkelte ændringer. Det følger heraf, at hver enkelt paragraf også har sin selvstændige hjælpenummerrækkefølge. Skal der med andre ord indsættes nye numre i § 2, vil det første nye nummer skulle betegnes nr. 01, uanset at der allerede er foreslået indsat et nr. 01 i § 1. De lovtekniske regler for affattelsen af indholdet af et nyt nummer i et ændringslovforslag følger af Justitsministeriets vejledning om lov kvalitet.

### 3.4. Fjernelse af paragraffer og numre

#### 3.4.1. Fjernelse af paragraffer

Ændringsforslag om fjernelse af paragraffer formuleres svarende til ændringsforslag til hovedlove, jf. 2.4.1. Når der ses bort fra de overgangsbestemmelser m.v., der er omtalt under afsnit 4 nedenfor, er baggrunden for, at der ønskes stillet ændringsforslag om fjernelse af en paragraf, at en af de love, lovforslaget

omfattede ved fremsættelsen, alligevel ikke ønskes omfattet af lovforslaget. Sådanne ændringsforslag affattes f.eks. således:

#### Til § 2

**x) Paragraffen udgår.**

[De foreslåede regler i lov om hundeluftning udgår]

Vær opmærksom på, at ændringsforslag om fjernelse af paragraffer ofte vil give anledning til, at der skal stilles konsekvensændringsforslag til lovforslagets titel.

### 3.4.2. Fjernelse af numre

Baggrunden for ændringsforslag om fjernelse af et eller flere numre er, at en eller flere af de ændringer i hovedloven, der var forudset ved fremsættelsen, alligevel ikke ønskes gennemført. F.eks. kan det fremsatte lovforslag have indeholdt et nr. 7, hvorefter der i hovedloven skulle indsættes et nyt stykke efter stk. 1 i § 11. Hvis der fremkommer et ønske om, at dette nye stykke alligevel ikke skal indsættes i hovedlovens § 11, affattes et ændringsforslag herom således:

**x) Nr. 7 udgår.**

[Dispensationsmuligheden udgår]

Fjernelse af flere numre i en paragraf kan godt samles i ét ændringsforslag, hvis de pågældende numre har en indholdsmæssig sammenhæng. Fra praksis kan nævnes betænkning over L 190, 2018-19 (1. samling). Hvis dette ikke er tilfældet, bør numrene udgå ved hvert sit ændringsforslag.

### 3.5. Fordeling af indholdet af et nummer på flere numre

Det kan forekomme, at man i forbindelse med arbejdet med formuleringen af et ændringsforslag, der skal ændre en af de foreslåede ændringsbestemmelser (numre), bliver opmærksom på, at indholdet af bestemmelsen bør fordeles på flere bestemmelser i hovedloven. Hvis f.eks. det fremsatte lovforslag har indeholdt en bestemmelse, der var fælles for en række produkter (æblegrød, æblemos, æblekage og æbletærte), men der under udvalgsarbejdet fremkommer ønske om, at der skal gælde forskellige regler for disse produkter, kan et sådant ændringsforslag tænkes affattet således:

**x) Nr. 8 udgår, og i stedet indsættes:**

»8. § 12, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Industrielt fremstillet æblegrød må kun forhandles i genbrugsemballage. Nærmere regler herom fastsættes af industriministeren.«

**01. I § 12 indsættes som stk. 5:**

»Stk. 5. Industriministeren kan fastsætte regler om, i hvilket omfang industrielt fremstillet æblemos skal forhandles i genbrugsemballage. Der kan herunder fastsættes særlige regler for forhandling af æblemos til småbørn.«

**02. Efter § 12 indsættes:**

»§ 12 a. For perioden til og med den 1. januar 2025 fastsættes ikke regler om karakteren af emballage til industrielt fremstillede æblekager og æbletærter, men industriministeren kan efter forhandling med branchen fastsætte regler, der skal gælde fra og med den 2. januar 2025.««  
[Ændrede regler om anvendelse af genbrugsemballage til æblegrød m.v.]

### 3.6. Indskrænkning af antallet af numre

Tilsvarende kan det tænkes, at to eller flere numre skal koges ned til et mindre antal, f.eks. således:

x) Nr. 15 og 16 udgår, og i stedet indsættes:

»15. § 17, stk. 5, ophæves.«

[Yderligere regelforenkling]

### 3.7. Ny affattelse

#### 3.7.1. Ny affattelse af paragraffer

Ændringsforslag om en ny affattelse af paragraffer formuleres svarende til ændringsforslag til hovedlove, jf. afsnit 2.7.1. Det vil f.eks. være aktuelt, for så vidt angår overgangsbestemmelser.

Til § 6

x) *Paragraffen* affattes således:

»§ 6

Loven finder ikke anvendelse på ansøgninger indgivet før lovens ikrafttræden.«

[Ændring af overgangsbestemmelse]

#### 3.7.2. Ny affattelse af numre

Hvis der skal foretages sådanne ændringer i et nummer, at det er nødvendigt eller i hvert fald hensigtsmæssigt, f.eks. fordi der både skal foretages ændringer i den indledende tekst og i den materielle ændring, at foreslå en ny affattelse af nummeret, kan dette formuleres i overensstemmelse med følgende eksempel:

Den oprindelig foreslåede affattelse:

19. § 23, stk. 1, affattes således:

»Trampoliner, der ikke er typegodkendt, må ikke opstilles på steder, der er tilgængelige for offentligheden.«

Det ønskede ændringsforslag:

x) Nr. 19 affattes således:

»19. I § 23, stk. 1, ændres »godkendt af kommunalbestyrelsen« til: »typegodkendt«.

[Opretholdelse af det udtrykkelige forbud mod opstilling af ikkegodkendte trampoliner i private børnehaver]

### 3.8. Ændringer i numre

Såfremt der skal stilles ændringsforslag, der indebærer ændringer af et nummer, bør man ved formuleringen heraf tage udgangspunkt i indholdet og formuleringen af dette nummer. Afgørende er, om nummeret indebærer indsættelse af en helt ny bestemmelse i hovedloven (1) – det være sig kapitel, paragraf, stykke, nummer, litra eller punktum – , om nummeret indebærer en ny affattelse af en bestemmelse, der allerede findes i hovedloven (2), eller om nummeret indebærer en ændring af en bestemmelse i hovedloven (3). Det bemærkes i øvrigt, at der i den indledende tekst i ændringsforslagene skal henvises til både det pågældende nummer og den bestemmelse i hovedloven, der skal indsættes, affattes eller ændres, og at begge henvisninger skal kursiveres.

#### 3.8.1. Ændringer i en foreslået ny bestemmelse eller et foreslået nyt bilag i hovedloven

Såfremt det i et nummer er foreslået, at der skal indsættes en helt ny bestemmelse eller et bilag i hovedloven, f.eks. således:

1. I § 25, *stk. 1*, indsættes som *3. pkt.*:

»Fremstilling af marmelade af søde kirsebær kræver ikke tilladelse.«

eller:

2. Efter § 28 indsættes:

»§ 28 a. Til fremstilling af marmelade må ikke anvendes klister som stivelsesmiddel. Ernæringsministeren kan dog i særlige tilfælde dispensere herfra.«

eller:

3. Som *bilag 3* indsættes:

»Bilag 3

#### Oversigt over lægemidler:

1).....«

formuleres ændringsforslag hertil efter følgende model:

x) I det under *nr. 1* foreslåede § 25, *stk. 1*, *3. pkt.*, ændres »søde« til: »sure«.

[Ændring af området for fri fremstilling af marmelade]

og

x) I den under *nr. 2* foreslåede § 28 a indsættes i *2. pkt.* efter »dog i«: »helt«.

[Indskrænkning af ministerens dispensationsmulighed]

og

x) I det under *nr. 3* foreslåede *bilag 3* affattes *nr. 1* således:

»1) .....«

[Præcisering af lægemiddelangivelse]

### 3.8.2. Ændringer i en foreslået ny affattelse af en bestemmelse eller et bilag i hovedloven

Hvis der i et nummer foreslås en ny affattelse af en gældende bestemmelse i hovedloven, f.eks. således:

13. § 25, *stk. 1, 3. pkt.*, affattes således:

»Fremstilling af marmelade af søde kirsebær kræver ikke tilladelse.«

eller:

14. § 28 *a* affattes således:

»§ 28 a. Til fremstilling af marmelade må ikke anvendes klister som stivelsesmiddel. Ernæringsministeren kan dog i særlige tilfælde dispensere herfra.«

formuleres ændringsforslag hertil efter følgende model:

x) I den under *nr. 13* foreslåede affattelse af § 25, *stk. 1, 3. pkt.*, ændres »søde« til: »sure«.

[Ændring af området for fri fremstilling af marmelade]

og

x) I den under *nr. 14* foreslåede affattelse af § 28 *a* indsættes i 2. *pkt.* efter »dog i«: »helt«.

[Indskrænkning af ministerens dispensationsmulighed]

Samme princip anvendes til formulering af ændringsforslag til en foreslået ny affattelse af et bilag i hovedloven.

### 3.8.3. Ændringer i en foreslået ændring af en bestemmelse eller et bilag i hovedloven

Hvis der i et nummer foreslås en ændring af en gældende bestemmelse i hovedloven, f.eks. således:

17. I § 30, *stk. 2*, ændres »padde« til: »butsnudet frø«.

formuleres ændringsforslag hertil efter følgende model:

x) I den under *nr. 17* foreslåede ændring af § 30, *stk. 2*, indsættes efter »frø«: »eller andre frøarter«.

[Udvidelse af ordningen til også at omfatte andre frøarter]

Samme princip anvendes til formulering af ændringsforslag til en foreslået ændring af et bilag i hovedloven.

Det bemærkes, at man i de tilfælde, hvor der skal ske mere omfattende ændringer i en sådan foreslået ændring af en gældende bestemmelse, kan vælge i stedet at nyaffatte nummeret, jf. 3.7.2. Det må bero

på en konkret vurdering i det enkelte tilfælde, hvornår de ønskede ændringer er tilstrækkelig omfattende til, at en nyaffattelse er den bedste løsning, men skal man ændre både i den indledende tekst og i den materielle ændring, kan dette tale for en nyaffattelse. Tilsvarende gælder, hvis der skal ændres flere steder i den materielle ændring og ændringsforslaget på den baggrund bliver svært at læse. Hvis der eksempelvis i et nummer foreslås en ændring af en gældende bestemmelse i hovedloven således:

8. I § 19, stk. 2, der bliver stk. 3, ændres »der har tilladelse til« til: »der har mulighed for«, »police« til: »indsendte dokumenter«, »regler for den særskilte« til: »regler for den eneste«, og »oplysninger« til: »materiale, dog ikke i papirform,«.

vil følgende ændringsforslagsmodel blive så omfattende, at en nyaffattelse af nr. 8 vil være at foretrække:

x) I den under nr. 8 foreslåede ændring af § 19, stk. 2, der bliver stk. 3, ændres »der har mulighed for« til: »der har ønske om og kompetence til«, »dokumenter« ændres til: »papirer«, »den eneste« ændres til: »det forsikringsselskab, der har tilladelse til at drive skadesforsikringsvirksomhed,«, og », dog ikke i papirform,« udgår.

[Præcisering]

### 3.9. Ændringer i indledningen og den indledende tekst og rykningsoplysninger i de enkelte numre

Når der ses bort fra den type eksempler, der er omtalt ovenfor under 3.7.1, vil det normalt ikke være nødvendigt at stille ændringsforslag, der berører paragrafindledningen. Selv om der efter fremsættelsen af lovforslaget er blevet vedtaget andre ændringer i hovedloven, er det således ikke nødvendigt at stille ændringsforslag, hvorved der tilføjes en henvisning til disse.

Et ændringslovforslags indledende tekst kan f.eks. være sålydende:

#### § 1

I lov om private havebassiner og springvand, jf. lovbekendtgørelse nr. 501 af 30. november 2022, som ændret senest ved § 4 i lov nr. 37 af 1. april 2023, foretages følgende ændringer:

Hvis der nogen tid efter fremsættelsen vedtages et andet ændringslovforslag om lov om private havebassiner og springvand, vil Lovsekretariatet normalt indsætte denne senere ændring redaktionelt i indledningen i forbindelse med den lovtekniske gennemgang af forslaget. Skulle dette imidlertid blive overset, har dette kun ordensmæssig og altså ikke nogen materiel betydning.

I enkelte tilfælde vil en sådan mellemkommende lovændring imidlertid have betydning for henvisningerne i det lovforslag, der efterfølgende skal gennemføres i Folketinget. I sådanne tilfælde bør der stilles et særskilt ændringsforslag, der ændrer indledningen, og undertiden også ændringsforslag, der ændrer den indledende tekst i et eller flere numre, betegnelserne for de stykker m.v., der omfattes af ændringerne, og eventuelle rykningsklausuler. Sådanne ændringsforslag kan i det nævnte eksempel tænkes formuleret således:

#### Til § 1

1) I indledningen ændres »§ 4 i lov nr. 37 af 1. april 2023« til: »lov nr. 102 af 3. maj 2023«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. 2]

2) I nr. 2 ændres i *den indledende tekst* »efter stk. 3« til: »efter stk. 6«, det foreslåede nye stykke betegnes stk. 7, og *rykningsklausulen* affattes således:

»Stk. 7 bliver herefter stk. 8.«

[Konsekvens af lov nr. 102 af 3. maj 2023]

Fra praksis kan henvises til betænkning over L 226, 2020-21.

Hertil kan komme ændringsforslag, der medfører ændringer af henvisninger i de tekster, der skal indgå i hovedloven. Sådanne ændringsforslag affattes i overensstemmelse med det, der er beskrevet i 3.8.

En særlig situation kan opstå, hvis den mellemkommende ændring nok er vedtaget, men endnu ikke bekendtgjort i Lovtidende. F.eks. kan den mellemkommende ændring være blevet vedtaget under et tidligere dagsordenspunkt i samme møde. I disse tilfælde er man henvist til at anvende følgende model:

#### Til § 1

1) I *indledningen* indsættes efter »1. april 2023,«: »og som ændres ved det af Folketinget den 29. april 2023 vedtagne forslag til lov om ændring af lov om private havebassiner og springvand (Forenkling, decentralisering og regelsanering),«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. 2]

Fra praksis kan henvises til ændringsforslag til 3. behandling af L 202 B, 2021-22, og ændringsforslag til 3. behandling af L 189 B, 2021-22.

#### 4. Ændringsforslag til ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser m.v. i forslag til ændringslove

Ud over forslag til ændringer i gældende love vil ændringslovforslag normalt også indeholde bestemmelser af mere formel karakter. Sådanne bestemmelser kan typisk være:

- 1) Ikrafttrædelsesbestemmelser.
- 2) Bestemmelser om lovens stadfæstelse.
- 3) Overgangsbestemmelser.
- 4) Lovændringens gyldighed for Færøerne og Grønland.

Det må understreges, at denne opremsning ikke er udtømmende. Disse bestemmelser er opbygget efter samme princip som paragraffer i forslag til hovedlove, dvs. de kan være opdelt i stykker, numre og litraer.

Det bemærkes, at paragrafbetegnelsen, ligesom tilfældet er med andre paragrafbetegnelser i ændringslovforslag, er placeret centreret oven over selve teksten til paragraffen. Endvidere angives stykkebetegnelse for stk. 1 kun, når der forekommer flere stykker i paragraffen.

Med hensyn til ændringsforslag til ikrafttrædelsesbestemmelser er årsagen til, at der skal stilles ændringsforslag, typisk, at den oprindeligt foreslåede ikrafttrædelsesdato er passeret, mens udvalgsarbejdet har stået på, eller at det må forudses, at loven ikke kan nå at blive kundgjort i Lovtidende inden denne dato. Opmærksomheden henledes i den forbindelse på, at et lovforslag som hovedregel først kan stadfæstes, efter at der gået 3 søgnedage (søgnedage er hverdage og lørdage) fra lovforslagets endelige vedtagelse, jf. grundlovens § 42, stk. 2. Under alle omstændigheder påhviler det det pågældende fagministerium at kontakte Civilstyrelsen med henblik på at sikre, at loven kan nå at blive kundgjort inden den ønskede

ikrafttrædelsesdato, hvis der blot forekommer den mindste tvivl. Ændringsforslag til ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser kan også være en konsekvens af et ændringsforslag, hvormed man indsætter et nyt nummer i en paragraf i ændringslovforslaget. Hvis ikrafttrædelsesbestemmelsen eksempelvis ser således ud i ændringslovforslaget:

## § 10

*Stk. 1.* Loven træder i kraft den 1. januar 2024, jf. dog stk. 2 og 3.

*Stk. 2.* § 2 træder i kraft den 1. februar 2024.

*Stk. 3.* § 3, nr. 6-8, træder i kraft den 1. marts 2024.

og der stilles ændringsforslag om indsættelse af et nyt nummer (»01«) efter nr. 6 i § 3, kan man ikke vide, om det nye nummer skal eller ikke skal være omfattet af ikrafttrædelsesbestemmelsen i § 10, stk. 3. I sådanne tilfælde er det derfor nødvendigt med et ændringsforslag til § 10, stk. 3, hvis det nye nummer skal omfattes, f.eks. således:

## Til § 10

**x)** I *stk. 3* ændres »6-8« til: »6, 01, 7 og 8«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

Hvis der i stedet stilles ændringsforslag om indsættelse af et nyt nummer (»01«) i § 2, skal der imidlertid ikke stilles ændringsforslag til § 10, stk. 2, om, at nummeret skal omfattes af denne bestemmelse, fordi det så at sige har formodningen for sig, når hele § 2 træder i kraft den 1. februar 2024, at det foreslåede nye nummer også skal træde i kraft på dette tidspunkt. Skulle dette så ikke være tilfældet, skal der stilles ændringsforslag om, hvornår det foreslåede nye nummer skal træde i kraft.

Hvis et fremsat ændringslovforslag er forsynet med en ikrafttrædelsesparagraf, som kun indeholder ét stykke, og der stilles ændringsforslag om at indsætte et yderligere stykke med en undtagelse til denne ikrafttrædelsesbestemmelse, skal der stilles yderligere et ændringsforslag, hvormed man indsætter henvisningen », jf. dog stk. 2« i slutningen af det første stykke. Dette gælder dog kun, hvor der er tale om en egentlig undtagelse til ikrafttrædelsesbestemmelsen, og dermed altså ikke for overgangsbestemmelser.

## 5. Ændringsforslag til forslag til ophævelseslove

Forslag til ophævelseslove, dvs. lovforslag, der går ud på at ophæve en gældende lov, skal ifølge FFO § 10, stk. 1, 2. og 3. pkt., betegnes forslag til lov om ophævelse af den pågældende lov og vil typisk være formuleret svarende til ændringslovforslag med to eller i hvert fald ganske få paragraffer; dog skal en ophævelseslov ikke forsynes med en undertitel. § 1 indeholder en bestemmelse om, at en nærmere angivet eksisterende lov skal ophæves, og § 2 og eventuelle efterfølgende paragraffer indeholder bestemmelser om ikrafttræden, overgang, gyldighed for Færøerne og Grønland og lign.

I modsætning til egentlige ændringslove indeholder § 1 i ophævelseslove ikke numre eller anden form for inddeling, men (typisk) blot en enkelt sætning efter følgende model:

»Lov om autorisation af skopudsere, jf. lovbekendtgørelse nr. 515 af 20. maj 2020, ophæves.«

Ændringsforslag vil formentlig ret sjældent forekomme i forbindelse med ophævelseslove. Dette gælder især ændringsforslag til titlen og § 1. Skulle det af en eller anden grund vise sig nødvendigt at stille et ændringsforslag hertil, bør sådanne affattes efter samme retningslinjer som ændringsforslag til forslag

til ændringslove, jf. afsnit 3, herunder 3.1, for så vidt angår ændringsforslag til titler. For sidstnævntes vedkommende kunne sådanne tænkes at forekomme, hvis en yderligere lov skal ophæves, eller hvis man opgiver at ophæve en lov. Sådanne ændringsforslag kunne f.eks. affattes således:

Til titlen

x) *Titlen* affattes således:

»Forslag  
til

**Lov om ophævelse af lov om autorisation af skopudsere og lov om forbud mod ballondans på visse offentlige arealer«.**

eller

x) Efter »skopudsere« indsættes: »og lov om forbud mod ballondans på visse offentlige arealer«.  
[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

Med hensyn til ændringsforslag til § 1 vil der dog være den forskel, at § 1 i forslag til ophævelseslove ikke er inddelt i numre, men det vil næppe i praksis give anledning til problemer. Ændringsforslag vil således f.eks. kunne tænkes affattet således:

Til § 1

x) *Paragraffen* affattes således:

»§ 1

Lov om .....«  
[Teknisk korrektion]

eller:

Til § 1

x) Datoen »20. april 2020« ændres til: »20. maj 2020«.  
[Berigtigelse af dato]

Ændringsforslag til § 2, dvs. til ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelserne, vil derimod nok kunne forekomme noget hyppigere. Sådanne ændringsforslag bør stilles efter de helt samme retningslinjer som ændringsforslag til de tilsvarende bestemmelser i forslag til ændringslove, jf. afsnit 4, hvortil der henvises.

## 6. Underændringsforslag

## 6.1. I forbindelse med forslag til hovedlove

Ved underændringsforslag forstås i henhold til FFO § 18, stk. 2, 2. pkt., forslag til forandring af ændringsforslag. Et underændringsforslag skal derfor altid gå ud på at ændre i et ændringsforslag, der er stillet, og må ikke udformes som en ny affattelse af dette. Et underændringsforslag placeres umiddelbart efter det ændringsforslag, det er stillet til, og konsekvensen af, at der stilles et underændringsforslag, er, at der skal stemmes om underændringsforslaget forud for det ændringsforslag, hvortil det er stillet.

Der kan f.eks. være stillet et ændringsforslag med følgende indhold:

### Til § 37

Af *ministeren for offentlige anlæg*, tiltrådt af et *flertal* (IRP, UC, RD og SLF):

**17) Stk. 6** affattes således:

»Stk. 6. Kommunalbestyrelsen kan bestemme, at der i offentlige anlæg, der er beliggende i kommunen, ikke må spilles tennis, badminton, golf, minigolf, kroket, boule (pétanque) eller boccia uden særlig tilladelse i det enkelte tilfælde fra de kommunale myndigheder.«

[Udvidelse af kommunalbestyrelsens kompetence]

Hvis Borgerlige Socialister med en enkelt undtagelse kan tilslutte sig denne formulering, kan partiet formulere sit synspunkt med et underændringsforslag af følgende karakter:

### U n d e r æ n d r i n g s f o r s l a g

#### t i l æ n d r i n g s f o r s l a g n r . 1 7

Af et *mindretal* (BS):

**18) I den under ændringsforslag nr. 17** foreslåede affattelse af *stk. 6* udgår »kroket,«.

[Begrænset udvidelse af kommunalbestyrelsens kompetence]

I stedet kunne Borgerlige Socialister have valgt at stille et helt nyt ændringsforslag som alternativ til det, ministeren havde stillet:

**18) Stk. 6** affattes således:

»Stk. 6. Kommunalbestyrelsen kan bestemme, at der i offentlige anlæg, der er beliggende i kommunen, ikke må spilles tennis, badminton, golf, minigolf, boule (pétanque) eller boccia uden særlig tilladelse i det enkelte tilfælde fra de kommunale myndigheder.«

[Begrænset udvidelse af kommunalbestyrelsens kompetence]

Såfremt denne løsning vælges, vil afstemningsrækkefølgen (og normalt den rækkefølge, hvori ændringsforslagene placeres indbyrdes) bero på, hvilket af de stillede ændringsforslag (nr. 17 og 18) der er mest vidtgående i forhold til det fremsatte lovforslag.

Det vil til enhver tid være en skønssag, om det vil være mest hensigtsmæssigt at formulere et konkurrerende ændringsforslag som et underændringsforslag eller som et nyt selvstændigt ændringsforslag. Fordele ved at benytte sig af at formulere et underændringsforslag kan være, at man sikrer sig en afstemning

om den holdning, der ligger bag underændringsforslaget, forud for afstemningen om ændringsforslaget, at det gøres mere overskueligt, hvori den afvigende holdning består, og at det er lettere (mere pladsbesparende) at formulere. Omvendt kan det i andre situationer være unødigt besværligt at formulere et ændringsforslag som et underændringsforslag, ligesom det – afhængigt af karakteren i det enkelte tilfælde – kan gøre det vanskeligere at sætte sig ind i forslagsstillernes intentioner. Til en vis grad gør der sig i dette spørgsmål de samme hensyn gældende, som er nævnt i det generelle afsnit om affattelse af ændringsforslag, jf. 1.4.

Det har været diskuteret, om et parti, der har stillet et underændringsforslag, også kan optræde blandt forslagsstillerne til det ændringsforslag, som underændringsforslaget har til hensigt at ændre, eller som en del af et tiltrædende udvalg, flertal eller mindretal til dette ændringsforslag. Ville Borgerlige Socialister med andre ord have kunnet optræde som en del af det flertal, der havde tilsluttet sig ændringsforslag nr. 17 i det eksempel, der er nævnt ovenfor?

Udgangspunktet må være, at et parti må antages at have én holdning til en bestemt sag og ikke to mere eller mindre modstridende holdninger. I det konkrete eksempel må man kunne gå ud fra, at Borgerlige Socialister enten går ind for, at kroket skal være omfattet af den foreslåede regel, eller for, at dette ikke skal være tilfældet. Borgerlige Socialister kan ikke gå ind for begge dele. Ikke desto mindre forekommer det ikke helt sjældent, at et parti udtrykkeligt ønsker at stå som forslagsstiller eller tiltrædende ved begge ændringsforslag. I dette tilfælde må man tolke partiets holdning således, at partiet principalt går ind for en vedtagelse af ændringsforslaget med det stillede underændringsforslag, men at det subsidiært kan støtte en vedtagelse af ændringsforslaget uden det stillede underændringsforslag, jf. i øvrigt afsnit 1.6 om alternative ændringsforslag.

Der er ikke noget i vejen for, at der stilles flere underændringsforslag til det samme ændringsforslag. I det ovenfor beskrevne eksempel kunne man således tænke sig følgende yderligere underændringsforslag stillet:

U n d e r æ n d r i n g s f o r s l a g  
t i l æ n d r i n g s f o r s l a g n r . 1 7

Af et *mindretal* (FA):

**19)** I den under *ændringsforslag nr. 17* foreslåede affattelse af *stk. 6* indsættes efter »kroket,«: »langbold,«.

[Yderligere udvidelse af kommunalbestyrelsens kompetence]

Det bemærkes, at der i forbindelse med hvert underændringsforslag benyttes overskriften:

U n d e r æ n d r i n g s f o r s l a g  
t i l æ n d r i n g s f o r s l a g n r . x

I princippet er der intet i vejen for, at der stilles underændringsforslag til underændringsforslag. Fremgangsmåden er imidlertid uheldig af afstemningsmæssige grunde og kan undgås, ved at der stilles sideordnede underændringsforslag.

## 6.2. I forbindelse med forslag til ændringslove

Ligesom der kan stilles underændringsforslag til ændringsforslag til et forslag til en hovedlov som vist i de ovenfor nævnte eksempler, kan der stilles underændringsforslag til ændringsforslag til et forslag til en ændringslov, således som det følgende eksempel viser:

### Til § 1

Af et *mindretal* (IRP):

1) I den under *nr. 3* foreslåede affattelse af § 11, *stk. 2*, indsættes som *3. pkt.*:

»I byer og i bymæssig bebyggelse må der ikke køres med skateboard eller løbes på rulleskøjter på offentlig vej.«

[Forbud mod skateboard og rulleskøjter i visse områder]

### Underændringsforslag

### til ændringsforslag nr. 1

Af et *mindretal* (BS):

2) I det under *ændringsforslag nr. 1* foreslåede § 11, *stk. 2, 3. pkt.*, udgår »eller løbes på rulleskøjter«.

[Begrænsning af forbuddet]

Det bemærkes, at der efter praksis ofte ikke henvises til lovforslagets nr. 3 i underændringsforslaget, selv om dette ud fra en formel betragtning kunne siges at være nok så korrekt. Imidlertid må det erkendes, at dette som oftest ville medføre unødigt snørklede sætningskonstruktioner, der i stedet for den tilstræbte entydighed snarere ville skabe uklarhed. Fra praksis kan henvises til betænkning over L 127, 2020-21.

## 7. Deling af lovforslag

### 7.1. Procedureregler for deling af forslag

#### 7.1.1. Indledning

Her vil blive gennemgået mere praktiske eksempler på spørgsmål, der kan opstå i forbindelse med deling af lovforslag. Baggrunden for ønsket om deling af et lovforslag kan være politisk, praktisk eller teknisk. F.eks. kan deling være begrundet i et ønske om at gennemføre dele af et lovforslag hurtigt og udsætte behandlingen af resten af lovforslaget, der kan være forskellige flertal, der støtter forskellige dele af lovforslaget, eller det kan være ønskeligt, at lovforslaget af ordensmæssige grunde gennemføres som to eller flere love (f.eks. kan indholdsmæssigt forskellige ændringer i et lovforslag om ændring af retsplejeloven ønskes opsplittet i to love – én om strafferetlige emner og én om borgerlige sager). Ændringsforslag om deling indebærer en grundlæggende ændring af det fremsatte lovforslag. Om ændringsforslaget vedtages kan have stor betydning for opstillingen af eventuelt øvrige ændringsforslag og for afstemningsforløbet ved 2. behandling. Efter drøftelser i Folketingets Præsidium sendte Folketingets formand i 2013 derfor en opfordring til de stående udvalg om, at der i forbindelse med betækningsafgivelser allerede inden det møde, hvor betænkningen skal afgives, skabes klarhed over, om et ændringsforslag om deling støttes af et flertal i udvalget.

### 7.1.2. Hvornår kan der stilles ændringsforslag om deling?

Det er praksis, at ændringsforslag om deling af et lovforslag kun accepteres ved 2. behandling, og denne praksis bør fastholdes af formelle og praktiske grunde. Begrundelsen herfor er bl.a., at deling af lovforslag kan være forbundet med så store tekniske problemer, at det er nødvendigt at forbeholde en yderligere behandling efter delingen til opretning af eventuelle tekniske mangler, der måtte være opstået i forbindelse med delingen. Herudover er det anset for uforeneligt med strukturen for 3. behandling, hvor det er forudsat, at der efter afstemning om ændringsforslag foreligger en endelig udformning af et (og kun ét) lovforslag, hvorom der kan gennemføres en afsluttende forhandling og afstemning. Foretages der ved afstemning om ændringsforslag en deling af lovforslaget, eventuelt suppleret med vedtagelsen af ændringsforslag til de enkelte dele, vil det være uklart, hvilke af delene der efterfølgende skal forhandles og sættes til afstemning. Formelt vil det kunne påstås, at Folketinget behandler og vedtager lovforslag, der ikke står på dagsordenen. En afbrydelse af behandlingen og tilbagevisning til udvalg af en eller flere af delene umiddelbart efter gennemførelsen af delingen vil kunne gøre det lidt klarere, hvad der sker under behandlingen, men ændrer ikke principielt ved de nævnte formelle indvendinger. Hertil kommer, at man ved genoptagelsen af 3. behandling af det således delte lovforslag vil have afskåret andre end udvalget og ministeren fra at stille ændringsforslag til det, der reelt vil være 3. behandling af lovforslaget, jf. FFO § 13, stk. 4. Tilsvarende problemer opstår ikke ved deling i forbindelse med 2. behandling, der foregår ved afslutningen af behandlingen, og som efterfølges af en selvstændig 3. behandling af hvert lovforslag. Det er ligeledes praksis, at ændringsforslag om deling af beslutningsforslag ikke accepteres.

Fremføres der et ønske om deling af et lovforslag ved 3. behandling eller et ønske om deling af et beslutningsforslag, skal dette forelægges Lovsekretariatet, hvis udvalgssekretæren ikke med henvisning til fast praksis kan få forslagsstilleren til at frafalde sit ønske.

Af praktiske grunde har man også kun gennemført deling af lovforslag i op til tre dele, idet delinger i et større antal ofte vil være forbundet med store tekniske vanskeligheder. Det bemærkes, at det hører til sjældenhederne, at der stilles ændringsforslag om deling af et forslag til en hovedlov. Som eksempler kan nævnes L 168, 2019-20, og L 124, 2019-20.

### 7.1.3. Hvem kan stille ændringsforslag om deling af et lovforslag?

Ændringsforslag om deling af et lovforslag kan stilles af enhver forslagsstiller, dvs. af ministeren i eller uden for betænkningen, af udvalget eller af et flertal eller et mindretal i udvalget i betænkningen og af et eller flere medlemmer uden for betænkningen. Af afstemningstekniske og indredaktionelle grunde bør et ændringsforslag om deling af et lovforslag så vidt muligt stilles i betænkningen og ikke uden for denne.

## 7.2. Opstilling af ændringsforslag

### 7.2.1. Gruppering og nummerering

Stilles der i en betænkning ændringsforslag om deling af et lovforslag, bør det anføres i betænkningens indledende afsnit (»Ændringsforslag«), f.eks. således:

Borgerlige Socialisters medlemmer af udvalget har stillet 3 ændringsforslag, herunder om deling af lovforslaget.

Ønskes der i en betænkning stillet ændringsforslag om deling af et lovforslag, kan der samtidig forekomme ønsker om, at lovforslaget forbliver udelte, men at der stilles ændringsforslag til det udelte lovforslag,

eller der kan være ønske om at stille ændringsforslag til et eller flere af de nye lovforslag, der måtte opstå ved delingen. Der foretages derfor en gruppering af de forskellige typer ændringsforslag.

Grupperne litreres med lille a, b, c, ... (fed skrift og centreret) med tilhørende overskrift (brødskrift og centreret), f.eks. således:

|                                                   |
|---------------------------------------------------|
| <b>a</b>                                          |
| Ændringsforslag om deling af lovforslaget         |
| <b>b</b>                                          |
| Ændringsforslag til det under A nævnte lovforslag |
| <b>c</b>                                          |
| Ændringsforslag til det under B nævnte lovforslag |
| <b>d</b>                                          |
| Ændringsforslag til det udelte lovforslag         |

Det bemærkes, at hvis der eksempelvis ikke stilles ændringsforslag til det under B nævnte lovforslag, litreres ændringsforslag til det udelte lovforslag i stedet med lille c osv.

Alle ændringsforslagene i betænkningen nummereres med én fortløbende nummerering. Hvis der skal stilles ændringsforslag uden for den betænkning, der indeholder ændringsforslag om deling, skal man medtage den relevante gruppeoverskrift til ændringsforslagene, eksempelvis således:

*Af ministeren for offentlige anlæg:*

|                                                   |
|---------------------------------------------------|
| <b>Ad c</b>                                       |
| Ændringsforslag til det under B nævnte lovforslag |
| Til § 1                                           |

**9) Nr. 4** affattes således:

»4.....«

[Korrektion af den foreslåede arealberegning for cykelskure]

Fra praksis kan henvises til ændringsforslag til 2. behandling af L 88, 2021-22.

### 7.2.2. Udformning af ændringsforslag om deling af lovforslaget

I ændringsforslaget anføres, at lovforslaget foreslås delt i f.eks. to lovforslag (A og B), titlen og undertitlen anføres på hvert af de enkelte lovforslag, og det angives, til hvilke af disse det oprindelige lovforslags paragraffer (tekstdele) skal henføres. Der er intet til hinder for, at en bestemmelse (f.eks. en overgangsbestemmelse) henføres til begge lovforslag. Derimod må ingen paragraffer udelades, ligesom en eventuel EU-note og et eventuelt bilag til lovteksten altid skal medtages i ét af lovforslagene. Ændringsforslaget opstilles således:

## a

### Ændringsforslag om deling af lovforslaget

1) Lovforslaget deles i to lovforslag med følgende titler og indhold:

**A.** »Forslag til lov om ændring af lov om social bistand (Betaling for varig praktisk hjælp)« omfattende titelnoten, § 1, nr. 1-7, og § 2.

**B.** »Forslag til lov om ændring af lov om social bistand (Præcisering af kommunernes forpligtelse til at sørge for døgntilbud)« omfattende § 1, nr. 8-14, § 2 og bilag 1-3.

[Forslag om deling af lovforslaget]

Ændringsforslaget om deling af lovforslaget bør alene angive titlen og undertitlen på de nye lovforslag, og hvilke bestemmelser og eventuelle noter og bilag de nye lovforslag indeholder. Realitetsændringer til bestemmelserne i de nye lovforslag stilles som ændringsforslag til de respektive forslag. Hvis nogle paragraffer eller numre ikke ønskes medtaget i nogen af de nye lovforslag, der måtte opstå ved delingen, bør de alligevel medtages i et af lovforslagene, og til dette lovforslag stilles der så selvstændigt ændringsforslag om, at disse paragraffer eller numre udgår. Et grundprincip for deling af lovforslag er, at der efter delingen ved 2. behandling skal foreligge to selvstændige lovforslag, der hver især skal kunne vedtages uafhængigt af det andet. Som eksempler på ændringsforslag om deling af lovforslag kan nævnes betænkning over L 58, 2022-23 (2. samling) og betænkning over L 88, 2021-22.

#### 7.2.3. Opstilling af realitetsændringsforslag

Efter ændringsforslaget om deling af et lovforslag opstilles realitetsændringsforslag. I den forbindelse må stilleren af realitetsændringsforslag altid først beslutte, om vedkommende vil tiltræde (eller eventuelt vil være medstiller af) delingen eller ikke. Årsagen er, at man ikke kan stille realitetsændringsforslag til det delte lovforslag (nærmere bestemt de to dele), hvis man ikke tiltræder, at lovforslaget deles, ligesom man ikke kan stille ændringsforslag til det udelte lovforslag og samtidig tiltræde delingen. Først opstilles eventuelle ændringsforslag til det under A nævnte lovforslag, derefter eventuelle ændringsforslag til det under B nævnte lovforslag osv. og derefter eventuelle ændringsforslag til det udelte lovforslag. Som nævnt ovenfor litreres de forskellige grupperinger med lille a, b, c osv., men alle ændringsforslagene nummereres med én fortløbende nummerering.

Der kan være grund til at gøre opmærksom på, at hvis et ændringsforslag om deling af et lovforslag bliver forkastet, bortfalder de ændringsforslag, der måtte være stillet til de således delte lovforslag. Det indebærer, at såfremt forslagsstillerne uafhængigt af ønsket om deling af lovforslag insisterer på en afstemning om de bortfaldne ændringsforslag, er det nødvendigt at stille disse på ny til 3. behandling (til det udelte lovforslag), idet det på grund af den heraf følgende usikkerhed om afstemningsforløbet ikke kan accepteres, at de samme forslagsstillere stiller enslydende ændringsforslag til 2. behandling både til det delte og det udelte lovforslag.

På samme måde vil en vedtagelse af ændringsforslaget om deling af lovforslaget indebære, at ændringsforslag, der måtte være stillet til det udelte lovforslag, bortfalder.

Princippet om, at der efter delingen ved 2. behandling skal foreligge to selvstændige lovforslag, der hver især skal kunne vedtages uafhængigt af det andet, kan, især hvor indholdet af et ændringsnummer ønskes delt, give anledning til ganske omfattende realitetsændringsforslag. Eksempel: Et ændringslovforslag som fremsat kan indeholde et ændringsnummer, hvor det foreslås at indsætte to nye paragraffer i hovedloven:

### 3. Efter § 6 indsættes:

»§ 6 a.....

§ 6 b.....«

I et sådant tilfælde kan det tænkes, at der ønskes en deling af lovforslaget, der indebærer, at de foreslåede §§ 6 a og 6 b skal placeres i hvert sit lovforslag. Det vil i den situation være nødvendigt, at ændringsnummeret medtages i begge dele, og at der så stilles ændringsforslag til ændringsnummeret, således at der efter 2. behandling i begge de delte lovforslag indsættes en § 6 a efter § 6. Herefter vil det være nødvendigt til 3. behandling af det af de to delte lovforslag, der kommer senest til 3. behandling, at stille yderligere ændringsforslag, der tager højde for konsekvenser af det først vedtagne lovforslag (i det nævnte eksempel bl.a. om, at den foreslåede nye paragraf betegnes § 6 b). Samtidig er det vigtigt at være opmærksom på, at disse yderligere ændringsforslag eventuelt skal trækkes tilbage, hvis det forslag, der var forudsat vedtaget først, bliver forkastet ved 3. behandling, eller hvis 3. behandlingen af det bliver udskudt. Som eksempler på delinger, hvor indholdet af et ændringsnummer er medtaget i begge dele af det delte lovforslag, og hvor der som følge heraf er stillet yderligere konsekvensændringsforslag til 3. behandling af det sidst vedtagne lovforslag, kan nævnes L 208 (A og B), 2012-13, og L 162 (A og B), 2021-22.

### 8. Bemærkninger og forklarende tekster til ændringsforslag

Til hvert ændringsforslag skal der knyttes en kortfattet forklarende tekst, der beskriver indholdet af ændringsforslaget. Kravet gælder både de ændringsforslag, der stilles af en minister, og dem, der stilles af medlemmer af Folketinget. Teksten placeres umiddelbart efter det pågældende ændringsforslag i en »kantet« parentes, således som det også kan ses overalt i denne vejledning i forbindelse med de enkelte eksempler.

Efter FFO § 18, stk. 1, bør ændringsforslag, hvad enten de stilles i eller uden for betænkningen, i fornødent omfang være ledsaget af bemærkninger, der begrundet ændringsforslagene. Der er således ikke noget krav om, at der skal være bemærkninger til hvert ændringsforslag. Af hensyn til udarbejdelse af indredaktion og afstemningslister er det hensigtsmæssigt at angive sammenhængen, hvis der foreligger en række indbyrdes sammenhængende ændringsforslag, f.eks. en hovedændring og en række konsekvensændringer eller flere enslydende ændringer. Det kan gøres ved som overskrift til bemærkningerne at angive en henvisning til alle de indbyrdes sammenhængende ændringsforslag (f.eks.: Til nr. 1, 3, 4 og 7). Det er i den forbindelse ingen hindring, hvis de »grupperede« ændringsforslag vedrører forskellige paragraffer i lovforslaget i de tilfælde, hvor der er tale om et samlelovforslag. Det kan også gøres, ved at man til de ændringsforslag, hvortil der ikke er selvstændige bemærkninger, som bemærkning enten anfører, at ændringsforslaget er en konsekvens af ændringsforslag nr. x, eller henviser til bemærkningerne til ændringsforslag nr. x.

I bemærkningerne til ministrenes ændringsforslag, der fremsendes fra ministerierne, forekommer det, at der affattes et sæt bemærkninger til alle ministerens ændringsforslag, hvor der indledes med almindelige bemærkninger, hvorefter der kommer bemærkninger til hvert ændringsforslag. En sådan opbygning er ikke umiddelbart forenelig med de principper, hvorefter bemærkninger til ændringsforslag i betænkninger opstilles, bl.a. fordi der ikke herved tages højde for bemærkninger til ændringsforslag stillet af et eller flere partier, som muligvis skal placeres ind imellem ministerens ændringsforslag.

Foreligger der imidlertid et sæt ændringsforslag fra en minister, der er opstillet således, er det nødvendigt at slå bemærkningerne sammen, f.eks. således:

Til nr. 1-7, 9, 11 og 13-15

Det har ikke været hensigten, at enkelte ansatte .....  
ad nr. 1 (ikke understregning)

Har to eller flere partier stillet samme ændringsforslag, men med forskellig begrundelse, må dette som nævnt i afsnit 1.2 fremgå af bemærkningerne, f.eks. ved hjælp af følgende formulering: »Et mindretal (Det Ultraradikale Centrumspartis medlemmer af udvalget) har følgende bemærkninger til ændringsforslaget:«.

## **9. Ændringsforslag i betænkninger over flere forslag**

Uanset om der er ændringsforslag til ét eller begge/alle forslag, skal det altid angives, til hvilket forslag ændringsforslag stilles.

Det gøres eksempelvis på følgende måde:

### **Æ n d r i n g s f o r s l a g**

**til**

#### **I. Forslag til lov om Københavns Lufthavne A/S**

Forslaget nummereres med romertal, og hele overskriften skrives med fed skrift og centreret.

Ændringsforslagene skrives på sædvanlig måde og nummereres fortløbende for hvert forslag. Det vil sige, at man starter forfra med ændringsforslag nr. 1, når man begynder at skrive ændringsforslag til det næste forslag.

Bemærkningerne til ændringsforslagene skrives umiddelbart efter ændringsforslagene, og inden man begynder på ændringsforslag til det næste forslag.

Er der ikke ændringsforslag til begge/alle forslag, skal der ikke angives noget herom. Er der f.eks. kun ændringsforslag til det under II nævnte forslag, skal der kun angives en overskrift til dette forslag.

## **10. Ændringsforslag, der ikke stilles i en betænkning eller tillægsbetænkning**

### **10.1. Ændringsforslag, der stilles uden for en betænkning eller tillægsbetænkning eller tilføjelser hertil**

I hovedsagen gør de samme forhold sig gældende, uanset om man har at gøre med ændringsforslag uden for betænkningen, uden for tilføjelsen til betænkning, uden for tillægsbetænkningen eller uden for tilføjelsen til tillægsbetænkning. Når der i det følgende tales om ændringsforslag uden for betænkningen, skal dette således blot forstås som en eksemplifikation.

Som hovedregel stilles ændringsforslag til lovforslags 2. behandling i den betænkning, som det pågældende udvalg afgiver, hvilket hænger naturligt sammen med betænkningens umiddelbare funktion – at tjene som grundlag for Folketingets 2. behandling af lovforslaget. Imidlertid forudsætter FFO § 18, at der kan stilles ændringsforslag såvel i som uden for betænkningen. Af denne bestemmelses stk. 2 fremgår,

at sådanne ændringsforslag (som hovedregel) ikke kan behandles uden at have foreligget omdelt senest dagen før 2. behandling, mens betænkninger ifølge FFO § 8 a, stk. 2, (som hovedregel) skal være omdelt senest 2 dage før 2. behandling. Det følger heraf, at det er forudsat, at ændringsforslag uden for betænkningen omdes på et senere tidspunkt end betænkningen. Sådanne vil navnlig komme på tale i følgende tilfælde:

- a) Efter afgivelsen af betænkningen bliver ministeren/forslagsstillerne opmærksom på, at der bør stilles (yderligere) ændringsforslag. Sådanne har ofte en ret teknisk karakter, f.eks. vedrørende ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelserne eller nødvendige konsekvensændringer.
- b) Et parti, der ikke er repræsenteret i udvalget ved medlemmer, ønsker at stille ændringsforslag.

For god ordens skyld skal det bemærkes, at der ikke er noget formelt i vejen for, at partier, der er repræsenteret ved medlemmer i udvalget, stiller ændringsforslag uden for betænkningen. Det kan således forekomme, hvis det pågældende parti ikke har kunnet nå at færdiggøre sine ændringsforslag inden betækningsafgivelsen, eller hvis der er tale om ændringsforslag, som ikke hele partiet står bag.

Det forekommer undertiden, at sådanne ændringsforslag, der ikke kan stilles i en betænkning, af forslagsstillerne bliver færdigudarbejdet og indleveret til den pågældende udvalgssekretær inden betækningsafgivelsen. Alligevel fastholder man i praksis, at alle ændringsforslag uden for betænkningen først dateres og omdes efter udvalgets betænkning, og at dateringen svarer til omdelingsdatoen. Formelt er baggrunden herfor, at forslagsstillerne ikke kan vide, om der i betænkningen er stillet ændringsforslag, der imødekommer dem. Det er desuden mest praktisk, at alle ændringsforslag uden for betænkningen er forsynet med numre, der ligger efter betæknningens ændringsforslagsnumre, og så længe betænkningen ikke er afgivet og omdelt, kan man ikke vide, hvor mange ændringsforslag denne indeholder.

Ændringsforslag uden for betænkningen skal altså nummereres i forlængelse af numrene på eventuelle ændringsforslag i betænkningen. Hvis en forslagsstiller stiller flere ændringsforslag, placeres disse så vidt muligt i samme dokument og i givet fald indbyrdes kronologisk i forhold til det fremsatte lovforslag på samme måde som ændringsforslag i en betænkning. På det enkelte papir må der kun forekomme ændringsforslag af de samme forslagsstillere. Forekommer der f.eks. syv ændringsforslag i betænkningen, og indleveres der derefter henholdsvis to og tre ændringsforslag af to hold forslagsstillere, tildeles de først modtagne (og omdelte) ændringsforslag nr. 8 og 9, mens de senere modtagne tildeles nr. 10, 11 og 12 uanset den indbyrdes kronologi (og afstemningsrækkefølge) mellem de to sæt ændringsforslag. I det konkrete tilfælde kan det f.eks. godt vise sig, at den kronologiske rækkefølge af de 12 ændringsforslag bliver 1, 2, 10, 3, 8, 4, 5, 9, 11, 6, 12 og 7, jf. fra praksis L 122, 2022-23 (2. samling).

Det skal i øvrigt bemærkes, at da det ikke umiddelbart kan konstateres, hvilken tilslutning der er til et ændringsforslag uden for betænkningen, kan sådanne undertiden give anledning til afstemningsmæssige problemer. En del af disse ændringsforslag vil dog i praksis være sådanne, der vedtages uden afstemning. Problemer kan imidlertid (især) forekomme, hvis uvisheden om, hvorvidt et ændringsforslag uden for betænkningen bliver vedtaget eller ej, vil påvirke det videre afstemningsforløb.

## **10.2. Ændringsforslag, der stilles, uden at der foreligger en betænkning eller tillægsbetænkning**

Der tænkes her på de relativt få tilfælde, hvor et lovforslag går direkte fra 1. til 2. behandling uden udvalgsbehandling, og de mange tilfælde, hvor et lovforslag går direkte fra 2. til 3. behandling uden (forny)et udvalgsbehandling. I disse tilfælde gælder det, at der ikke på forhånd foreligger nogen ændringsforslag i en betænkning eller tillægsbetænkning, som der skal tages hensyn til med hensyn til nummerering. Det først indleverede og omdelte ændringsforslag bliver derfor ændringsforslag nr. 1. I øvrigt gælder der de samme regler om nummerering, som er nævnt ovenfor.

### 10.3. Ændringsforslag, der stilles i en tilføjelse til en betænkning eller tillægsbetænkning

Tilføjelser til betænkningen og tillægsbetænkningen vil normalt forekomme, hvis en 2. eller 3. behandling afbrydes og forslaget sendes tilbage til fornyet behandling i udvalget. I givet fald bør man være opmærksom på, om afbrydelsen er sket før eller efter en eventuel afstemning om de ændringsforslag, der måtte være stillet i betænkningen eller tillægsbetænkningen.

Er afbrydelsen sket, før der er stemt om ændringsforslagene, består disse, og der kan stilles yderligere ændringsforslag i tilføjelsen til betænkningen eller tillægsbetænkningen, ligesom partierne kan tage stilling til ændringsforslag, der er stillet uden for betænkningen eller tillægsbetænkningen. Det anbefales dog, at det udtrykkeligt fremgår af tilføjelsen, at ændringsforslag, der er stillet i betænkningen eller tillægsbetænkningen opretholdes, medmindre de ønskes taget tilbage, hvilket i givet fald også bør fremgå. Ændringsforslagene nummereres i fortsættelse af eventuelle ændringsforslag i betænkningen eller tillægsbetænkningen.

Er afbrydelsen sket, efter at der er stemt om ændringsforslagene, skal eventuelle nye ændringsforslag stilles til lovforslaget i den affattelse, hvori det foreligger efter sådanne afstemninger. De nye ændringsforslag nummereres i en ny nummerrækkefølge.

### 11. Ændringsforslag til forslag til folketingsbeslutninger

Der kan som udgangspunkt henvises til de generelle regler for opstilling af ændringsforslag i betænkninger over lovforslag (afsnit 1). Da et forslag til folketingsbeslutning ikke er opdelt i paragraffer, vil ændringsforslag til forslag til folketingsbeslutninger enten skulle stilles til forslagets titel eller tekst eller i undtagelsestilfælde til et bilag til forslaget. Med hensyn til de sidstnævnte – sjældent forekommende – tilfælde henvises til afsnit 2.9 om ændringsforslag til bilag. Hvad angår ændringsforslag til titlen, frembyder sådanne helt tilsvarende spørgsmål som ændringsforslag til titlen til forslag til hovedlove, hvorfor der kan henvises til omtalen heraf, jf. afsnit 2.1.

Med hensyn til ændringsforslag til teksten gælder, at det kan være temmelig vanskeligt at opstille mere generelle regler herom, fordi beslutningsforslagets tekst kan være udformet på mange forskellige måder.

#### 11.1. Beslutningsforslag bestående af en enkelt sætning

I nogle tilfælde består beslutningsforslagets tekst kun af en enkelt sætning. I sådanne tilfælde kan der alene henvises til bestående ord i teksten, og ændringsforslag må udformes efter følgende retningslinjer:

##### Til teksten

x) Efter »regeringen til« indsættes: »inden udgangen af 2024«.  
[Indsættelse af tidsfrist]

x) Ordet »særlig« udgår.  
[Udvidelse af området]

eller

x) Ordet »særlig« ændres til: »ekstraordinær«.  
[Indskrænkning af området]

## 11.2. Beslutningsforslag bestående af flere sætninger, men uden formel inddeling

I mange tilfælde består teksten kun af nogle få sætninger samlet i et enkelt afsnit. Her bør man i ændringsforslaget henvise til det pågældende punktum, f.eks. således:

Til teksten

x) 2. pkt. udgår.

[Opfordringen til at skærpe reglerne om bananmodning udgår]

x) I 3. pkt. indsættes efter »luftmadrasser«: »og oppustelige badedyr«.

[Opfordringen bør også omfatte oppustelige badedyr]

eller

x) I 1. pkt. ændres »opfordrer« til: »pålægger«.

[Ændring fra frivillig til obligatorisk ordning]

Hvis beslutningsforslaget består af flere afsnit, vil det i reglen være hensigtsmæssigt at henvise hertil, f.eks. således:

x) Som 3. afsnit indsættes:

»Ved indretning af løbegårde for cirkuselefanter bør der tages hensyn til elefanternes størrelse, antal og kønssammensætning. I særlige tilfælde kan der gives tilladelse til midlertidig indretning af løbegårde for cirkuselefanter i tilknytning til strudsefarme.«

[Særligt om løbegårde for cirkuselefanter]

## 11.3. Beslutningsforslag med formel inddeling

Ved beslutningsforslag med formel inddeling tænkes på sådanne, der er forsynet med en inddeling i numre eller litraer. I almindelighed anbefales brug af arabertal, undtagelsesvis små bogstaver. Derimod bør man så vidt muligt undgå terminologien »punkter«, idet der herved let opstår forveksling med begrebet »punktum«, især når forkortelsen »pkt.« anvendes. I tilfælde, hvor der er en formel inddeling, bør man ved formuleringen af ændringsforslag henvise til den relevante inddeling, f.eks. således:

x) Nr. 3 udgår.

[Opfordringen til at skærpe indsatsen mod fløjten og piften på offentlige gader udgår]

x) Nr. 4 affattes således:

»4) Minigolfbaner må kun anlægges efter tilladelse fra Miljøstyrelsen.«

[Præcisering vedrørende minigolfbaner]

x) Efter litra b indsættes som nyt litra:

»c) tallerkenvaskere.«.

Litra c og d bliver herefter litra d og e.

[Udvidelse af henstillingen til også at omfatte tallerkenvaskere]

x) Nr. 3, litra b, 2. pkt., udgår.

[Tidsfristen med hensyn til spejderhagl udgår]

x) I *nr. 1, 1. pkt.*, indsættes efter »tyrkerduer,«: »turtelduer«.  
[Beskyttelsen bør også omfatte turtelduer]

eller

x) I *nr. 4* ændres »softice« til: »sodavandsis«.  
[Korrektion af trykfejl]

Det bemærkes, at en inddeling i »pinde« m.v. ikke er hensigtsmæssig, idet pinde ikke bør opfattes som en formel inddeling. Der kan således ikke i et ændringsforslag henvises til »tredje pind« el.lign. Endvidere bemærkes det, at selv beslutningsforslag med en formel inddeling oftest i den indledende tekst indeholder en tekstdel uden formel inddeling. Der tænkes her på beslutningsforslag af typen:

### **Forslag til folketingsbeslutning**

#### **om autorisation af fuglebursfabrikanter**

Folketinget opfordrer regeringen til inden den 1. april 2025 at fremsætte lovforslag om autorisation af fuglebursfabrikanter efter følgende retningslinjer:

- 1) Der meddeles kun autorisation til personer, der har gennemgået en relevant uddannelse.
- 2) Det er en betingelse for opnåelse af autorisation, at den pågældende har fast bopæl her i landet.

Hvis man f.eks. ønsker at ændre den angivne frist for fremsættelse af lovforslag, kan dette gøres således:

#### **Til teksten**

x) I *den indledende tekst* ændres »1. april 2025« til: »1. januar 2026«.  
[Udskydelse af tidsfrist]

Ønsker man derimod at ændre i den del af teksten, der er omfattet af den formelle inddeling, anvendes de principper, der er nævnt ovenfor, f.eks. således:

x) *Nr. 2* affattes således:  
»2) Det skal være en betingelse for opnåelse af autorisation, at den pågældende er myndig.«  
[Præcisering af kravene til opnåelse af autorisation]

*Folketingets Lovsekretariat, den 1. november 2023*

**Eksempler på ændringsforslag til forslag til hovedlove**

*(Ændringsforslagene er ikke forenelige, blot eksempler)*

**Æ n d r i n g s f o r s l a g**

Af ..... :

Til titlen

**1) Titlen** affattes således:

**»Forslag  
til**

**Lov om indretning af farme til opdræt af strudse, emuer og kasuarer«.**

[Ny affattelse af lovforslagets titel som konsekvens af ændringsforslag nr. x]

**2) Efter »strudse«** indsættes: »og emuer«.

[Ændring af lovforslagets titel som konsekvens af ændringsforslag nr. x]

**3) Ordene »opdræt af«** udgår.

[Ændring af lovforslagets titel som konsekvens af ændringsforslag nr. x]

**4) Som fodnote** til lovforslagets titel indsættes:

»1) Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører dele af.....«

[Indsættelse af EU-note i lovforslaget]

**5) Fodnoten** til lovforslagets titel affattes således:

»1) Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører dele af.....«

[Lovteknisk begrundet nyaffattelse af EU-noten i lovforslaget]

**6) I fodnoten** til lovforslagets titel udgår i 2. pkt. »med senere ændringer«.

[Korrektion af EU-noten]

**7) I fodnoten** til lovforslagets titel ændres »forordning« til: »direktiv«.

[Korrektion af fejl i EU-noten]

Til afsnit I

**8) Afsnitsoverskriften** affattes således:

**»Afsnit I  
Indhegning«.**

[Præcisering af afsnitsoverskrift]

## Nyt kapitel

9) Efter kapitel 1 indsættes:

### »Kapitel 01

#### *Regler om fodring*

§ 01. Strudse, emuer og kasuarer skal fodres med.....

§ 02. Der må ikke benyttes genmodificeret foder til strudse, emuer og kasuarer, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Ministeren for bevingede væsener kan dog i særlige tilfælde tillade brug af genmodificeret foder til kasuarer.«

[Tilføjelse af regler om fodring]

### Til kapitel 2

10) I *kapitelloverskriften* ændres »vinger« til: »rudimentære vinger«, og »m.v.« udgår.

[Ordet vinger ændres til rudimentære vinger i kapitelloverskriften, og »m.v.« udgår]

### Til kapitel 3

(*Eksemplet forudsætter, at kapitel 3 i lovforslaget kun indeholder en § 8*)

11) *Kapitlet* affattes således:

### »Kapitel 3

#### *Håndtering af affald*

§ 8. Affald fra.....

Stk. 2. Manglende overholdelse af reglerne i stk. 1 kan.....«

[Præcisering af reglerne om affaldshåndtering]

### Til § 9

12) Før paragraffen indsættes:

»Zoner«.

[Indsættelse af en overskrift før § 9]

### Til § 10

13) I *overskriften* før paragraffen indsættes efter »æg«: »og unger«.

[Præcisering af overskrift]

Til § 11

**14) Overskriften** før paragraffen udgår.  
[Lovteknisk rettelse]

Ny paragraf

**15) Efter § 11** indsættes:

»§ 03. Farme til opdræt af strudse, emuer og kasuarer kan ikke indrettes i bymæssig bebyggelse eller i umiddelbar nærhed heraf. Ministeren for bevingede væsener fastsætter nærmere regler herom.«  
[Forbud mod strudsefarme m.v. i og ved bymæssig bebyggelse]

Til § 12

**16) Paragraffen** udgår.  
[Kravet om årlige kontrolbesøg af en kredsdyrlæge udgår]

Til § 13

**17) Paragraffen og overskriften** før paragraffen affattes således:

»Fysiske rammer

§ 13. Ved indretning af farme som nævnt i § 1 skal der tages hensyn til.....  
Stk. 2. Ministeren for bevingede væsener kan bemyndige de lokale kredsdyrlæger til at.....  
Stk. 3. Ministeren for bevingede væsener fastsætter nærmere regler om.....«  
[Præcisering af reglerne om de fysiske rammer og tilføjelse af bemyndigelsesbestemmelse]

Til § 14

**18) Paragraffen** affattes således:

»§ 14. Farme, der er beliggende i.....  
Stk. 2. Stk. 1 omfatter ikke farme, der.....  
Stk. 3. Ministeren for bevingede væsener kan i særlige tilfælde.....«  
[Sproglig justering af paragraffen]

Til § 15

(Eksempel på, at paragrafbetegnelsen ikke medtages, når kun det første stykke og ikke hele paragraffen nyaffattes)

**19) Stk. 1** affattes således:

»Indretning af farme som nævnt i § 1 i tilslutning til eller umiddelbar nærhed af offentlige institutioner for børn og unge kræver kommunalbestyrelsens tilladelse.«  
[Præcisering vedrørende farme i tilslutning til eller umiddelbar nærhed af offentlige institutioner for børn og unge]

**20) Stk. 3** affattes således:

»Stk. 3. Ministeren for bevingede væsener kan i særlige tilfælde tillade indretning af farme som nævnt i § 1 i de i stk. 1 og 2 nævnte områder.«

[Udvidelse af ministeren for bevingede væseners dispensationsadgang]

**21) Stk. 4** udgår, og i stedet indsættes:

»Stk. 4. Kontrollen omfatter.....

Stk. 5. Dokumenter, herunder i elektronisk form, skal.....

Stk. 6. Det påhviler.....«

Stk. 5 bliver herefter stk. 7.

[Fordeling af § 15, stk. 4, på flere stykker af lovtekniske grunde]

*(Forudsat at det er samme stiller af ændringsforslag nr. 21 og 22, skal der i formuleringen af ændringsforslag nr. 22 tages højde for, at der sker en rykning ved ændringsforslag nr. 21)*

**22) I stk. 5**, der bliver stk. 7, indsættes som nr. 3:

»3) Blå næb.«

[Tilføjelse af blå næb under reglerne]

#### Til § 16

**23) I stk. 1** ændres »strudse« til: »strudse og emuer«.

[Emuer omfattes af reglerne i § 16]

*(Anvendes, hvor et stykke indsættes til sidst og der ikke sker nogen rykning af stykker)*

**24) Som stk. 3** indsættes:

»Stk. 3. Der skal i forbindelse med opdræt af King Island-emuer foretages tilsyn af en dyrlæge mindst én gang hvert kvartal.«

[Særlige krav med hensyn til dyrlægebesøg i forbindelse med opdræt af King Island-emuer]

#### Til § 17

*(Anvendes, hvor et stykke indsættes imellem andre stykker, hvilket medfører rykning af de efterfølgende stykker)*

**25) Efter stk. 1** indsættes som nyt stykke:

»Stk. 2. Ministeren for bevingede væsener kan midlertidigt nedlægge forbud mod anlæg af nye farme som nævnt i § 1, hvis sundhedsmæssige forhold taler herfor.«

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

[Hjemmel til at nedlægge forbud mod anlæg af nye farme]

#### Til § 18

*(Anvendes, hvor stykker indsættes før stk. 1, hvilket medfører rykning af de øvrige stykker)*

**26) Før stk. 1** indsættes som nye stykker:

»Der kan afholdes.....

Stk. 2. Dette gælder dog kun, hvor.....«

Stk. 1-3 bliver herefter stk. 3-5.

[Indsættelse af bestemmelser om afholdelse af informationsmøder]

## Til § 19

*(Anvendes, hvor et nummer indsættes til sidst og der ikke sker nogen rykning af numre)*

**27)** I stk. 1 indsættes som nr. 6:

»6) Bakker eller høje.«

[Tilføjelse af bakker og høje til opregningen af mulige placeringer]

*(Anvendes, hvor numre indsættes imellem andre numre, hvilket medfører rykning af de efterfølgende numre)*

**28)** I stk. 2 indsættes efter nr. 1 som nye numre:

»2) Halm.

3) Græs.«

Nr. 2 og 3 bliver herefter nr. 4 og 5.

[Tilføjelse af halm og græs til opregningen af muligt underlag]

*(Anvendes, hvor et nummer indsættes før nr. 1, hvilket medfører rykning af de øvrige numre)*

**29)** I stk. 3 indsættes før nr. 1 som nyt nummer:

»1) Grus.«

Nr. 1 og 2 bliver herefter nr. 2 og 3.

[Tilføjelse af grus til opregningen af muligt underlag]

**30)** Stk. 4, nr. 5, udgår, og i stedet indsættes:

»5) Solsikkekerner.

6) Frugt.«

Nr. 6 bliver herefter nr. 7.

[Fordeling af stk. 4, nr. 5, på to numre af lovtekniske grunde]

**31)** Stk. 5, nr. 2, affattes således:

»2) Græsarealer.«

[Rettelse af skrivefejl]

**32)** I stk. 6, nr. 4, ændres »kort« til: »under 4 cm«, og efter »gyldne,« indsættes: »røde,«.

[Præcisering og tilføjelse af røde fjer under reglerne]

*(Anvendes, hvor et litra indsættes til sidst og der ikke sker nogen rykning af litraer)*

**33)** I stk. 6, nr. 5, indsættes som litra d:

»d) Hegn over 4 meters højde.«

[Tilføjelse af hegn over 4 meters højde til opregningen af mulig indhegning af løbegårde]

*(Anvendes, hvor litraer indsættes imellem andre litraer, hvilket medfører rykning af de efterfølgende litraer)*

**34)** I stk. 6, nr. 6, indsættes efter litra b som nye litraer:

»c) Jern.

d) Stål.

e) Aluminium.«

Litra c og d bliver herefter litra f og g.

[Tilføjelse af yderligere materialetyper]

*(Forudsat at det er samme stiller af ændringsforslag nr. 34 og 35, skal der i formuleringen af ændringsforslag nr. 35 tages højde for, at der sker en rykning ved ændringsforslag nr. 34)*

**35)** I stk. 6, nr. 6, litra d, der bliver litra g, udgår »m.v.«

[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

*(Anvendes, hvor et punktum indsættes til sidst og der ikke sker nogen rykning af punktummer)*

**36)** I stk. 7 indsættes som 3. pkt.:

»Sådanne regler fastsættes efter forudgående høring af de berørte organisationer.«

[Regel om høring af de berørte organisationer]

*(Anvendes, hvor punktummer indsættes imellem andre punktummer, hvilket medfører rykning af de efterfølgende punktummer. Der anføres ikke rykningsklausul på punktumniveau)*

**37)** I stk. 8 indsættes efter 2. pkt. som nye punktummer:

»I de tilfælde, der er nævnt i stk. 1, ydes tilskud til vedligeholdelse. Dette gælder dog kun, hvis der er anvendt godkendt materiale til hele konstruktionen.«

[Regler om tilskud til vedligeholdelse]

*(Forudsat at det er samme stiller af ændringsforslag nr. 37 og 38, skal der i formuleringen af ændringsforslag nr. 38 tages højde for, at der sker en rykning ved ændringsforslag nr. 37)*

**38)** I stk. 8, 3. pkt., der bliver 5. pkt., udgår »helt«.

[Ordet helt udgår før »særlige omstændigheder«]

#### Til bilag 1

**39)** Bilaget udgår.

Bilag 2 og 3 bliver herefter bilag 1 og 2.

[Udeladelse af bilag 1]

#### Til bilag 2

*(Eksempel på, at bilaget i en ny affattelse af praktiske grunde indsættes i et bilag 1 til betænkningen, fordi det ikke kan passes ind i én kolonne i betænkningens ændringsforslagsafsnit)*

**40)** Bilaget affattes som bilag 1 til denne betænkning.

[Ændret oversigt over områder med fugleinfluenza]

#### Til bilag 3

**41)** I gruppe B indsættes som 4. pkt.:

»Dette gælder dog ikke emuer født før den 1. januar 2023.«

[Undtagelse for emuer født før den 1. januar 2023]

U n d e r æ n d r i n g s f o r s l a g  
t i l æ n d r i n g s f o r s l a g n r . 4 1

Af et *mindretal* (BS og FA):

**42)** I det under *ændringsforslag nr. 41* foreslåede *gruppe B, 4. pkt.*, indsættes efter »emuer«: »eller kasuarer«.

[Udvidelse af undtagelsen til også at omfatte kasuarer]

**Eksempler på ændringsforslag til forslag til ændringslove**

*(Ændringsforslagene er ikke forenelige, men blot eksempler)*

**Æ n d r i n g s f o r s l a g**

Af ..... :

Til titlen

**1) Titlen** affattes således:

**»Forslag  
til**

**Lov om ændring af lov om cirkus og lov om gynger og karruseller**

*(Ændringer som følge af EU-direktiv om cirkusforestillinger)«.*

[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

**2) Efter »cirkus«** indsættes: »og lov om gynger og karruseller«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

**3) I undertitlen** udgår »m.v.«

[Korrektion af undertitlen]

**4) Som fodnote** til lovforslagets titel indsættes:

»1) Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører dele af.....«

[Indsættelse af EU-note i lovforslaget]

**5) Fodnoten** til lovforslagets titel affattes således:

»1) Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører dele af.....«

[Lovteknisk begrundet nyaffattelse af EU-noten i lovforslaget]

**6) I fodnoten** til lovforslagets titel udgår i 2. pkt. »med senere ændringer«.

[Korrektion af EU-noten]

**7) I fodnoten** til lovforslagets titel ændres »forordning« til: »direktiv«.

[Korrektion af fejl i EU-noten]

Til § 1

**8) Før paragraffen** indsættes:

*»Cirkusministeriet«.*

[Indsættelse af overskrift før § 1]

9) Overskriften før paragraffen affattes således:

»Cirkusministeriet«.

[Ny affattelse af overskriften før § 1]

10) I *indledningen* ændres »senest ved lov nr. 432 af 5. maj 2022« til: »bl.a. ved lov nr. 432 af 5. maj 2022 og senest ved § 2 i lov nr. 513 af 26. maj 2023«.

[Konsekvens af ændringsforslag nr. x]

11) Før nr. 1 indsættes:

»01. Som *fodnote* til lovens titel indsættes:

»1) Loven indeholder bestemmelser, der gennemfører dele af.....«

[Indsættelse af EU-note i loven]

*(Anvendes, hvor der i et nummer i lovforslaget er foreslået indsat en EU-note i hovedloven, og hvor denne note skal ændres ved et ændringsforslag. Se modsat ændringsforslag nr. 13 og 14)*

12) I den under nr. 1 foreslåede *fodnote* til lovens titel ændres »forordning« til: »direktiv«.

[Korrektion af fejl i den foreslåede EU-note]

*(Anvendes, hvor der i et nummer i lovforslaget er foreslået en ny affattelse af en gældende EU-note i hovedloven, og hvor denne affattelse skal ændres ved et ændringsforslag. Se modsat ændringsforslag nr. 12 og 14)*

13) I den under nr. 1 foreslåede affattelse af *fodnoten* til lovens titel udgår »med senere ændringer«.

[Korrektion af den foreslåede affattelse af EU-noten]

*(Anvendes, hvor der i et nummer i lovforslaget er foreslået en ændring af en gældende EU-note i hovedloven, og hvor denne ændring skal justeres ved et ændringsforslag. Se modsat ændringsforslag nr. 12 og 13)*

14) I den under nr. 1 foreslåede ændring af *fodnoten* til lovens titel indsættes efter »balloner«:

»m.v.«

[Korrektion af direktivets titel i den foreslåede ændring af EU-noten]

15) Nr. 3 affattes således:

»3. § 7, stk. 5, ophæves.«

[Konsekvens af vedtagelsen af forslag til lov om ændring af forskellige love om behandling af dyr, der benyttes i cirkus m.v. (Implementering af EU-direktiv om dyr, der benyttes i cirkus)]

16) Nr. 4 udgår.

[Forslaget om fastsættelse af særregler for patagonske søløver udgår]

*(Anvendes, hvor der i et nummer i lovforslaget er foreslået indsat en ny paragraf i hovedloven, som nu skal ændres ved et ændringsforslag. Se modsat ændringsforslag nr. 19 og 20)*

17) I den under nr. 5 foreslåede § 8 a indsættes efter stk. 1 som nyt stykke:

»Stk. 2. Når særlige hensyn taler herfor, kan cirkusministeren give tilladelse til, at løver kan optræde sammen med andre dyr.«

Stk. 2-4 bliver herefter stk. 3-5.

[Dispensationsadgang til at tillade optræden af løver sammen med andre dyr]

*(Forudsat at det er samme stiller af ændringsforslag nr. 17 og 18, skal der i formuleringen af ændringsforslag nr. 18 tages højde for, at der sker en rykning ved ændringsforslag nr. 17)*

**18)** I den under nr. 5 foreslåede § 8 a udgår i stk. 3, 2. pkt., der bliver stk. 4, 2. pkt., »sneleoparder«. [Sneleoparder omfattes ikke af de særlige regler om optræden af visse kattedyr]

*(Anvendes, hvor der i et nummer i lovforslaget er foreslået en ny affattelse af en gældende bestemmelse i hovedloven, og hvor affattelsen nu skal ændres ved et ændringsforslag. Se modsat ændringsforslag nr. 17 og 20)*

**19)** I den under nr. 6 foreslåede affattelse af § 11, stk. 2, indsættes efter »søløver,«: »søbjørne,«. [Reglerne om optræden af søløver bør også gælde søbjørne]

*(Anvendes, hvor der i et nummer i lovforslaget er foreslået en ændring af en gældende bestemmelse i hovedloven, og hvor denne ændring skal justeres ved et ændringsforslag. Se modsat ændringsforslag nr. 17 og 19)*

**20)** I den under nr. 7 foreslåede ændring af § 11, stk. 4, udgår »sild,«. [Sild udgår af den foreslåede ændring af § 11, stk. 4]

**21)** Efter nr. 7 indsættes:

»02. § 12, stk. 3, ophæves.

Stk. 4 og 5 bliver herefter stk. 3 og 4.«

[Ophævelse af reglerne om sprechstallmeistere]

**22)** Nr. 8 udgår, og i stedet indsættes:

»8. I § 13, stk. 2, nr. 4, litra b, ændres »net« til: »sikkerhedsnet«.

**03.** I § 14 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Cirkusministeren kan fastsætte regler om størrelsen af netmasker i sikkerhedsnet.«

Stk. 3 bliver herefter stk. 4.«

[Fordeling af § 1, nr. 8, på to numre af lovtekniske grunde]

**23)** Nr. 9 affattes således:

»9. § 15, stk. 2, 1. pkt., affattes således:

»Direktøren for Cirkusstyrelsen udsteder nærmere regler om, af hvilke træsorter der kan forarbejdes savsmuld til cirkusmaneger.««

[Bemyndigelse til direktøren for Cirkusstyrelsen til at fastsætte visse regler om kvaliteten af cirkus-savsmuld]

**24)** Efter nr. 9 indsættes:

»04. I § 17, stk. 2, 3. pkt., ændres »sopran- og altsaxofoner« til: »sopransaxofoner«.  
[Ophævelse af klovnes adgang til at benytte altsaxofoner under deres optræden]

*(Eksemplet viser, at der ikke anvendes rykningsklausul på punktumniveau)*

**25)** I den under nr. 10 foreslåede affattelse af § 19, stk. 3, udgår 3. pkt., og i stedet indsættes:  
»Der må ikke anvendes stortrommer eller pauker under optræden, hvor løver eller tigre medvirker. Direktøren for Cirkusstyrelsen kan i særlige tilfælde dispensere herfra.«  
[Udbygning af reglerne om anvendelse af slagtøj i cirkusorkestre]

*(Eksemplet forudsætter, at stk. 3 er det sidste stykke i affattelsen af paragraffen, og at der derfor ikke sker nogen rykning af stykker)*

**26)** I den under nr. 11 foreslåede affattelse af § 20 udgår stk. 2 og 3, og i stedet indsættes:  
»Stk. 2. Følgende dyreracer må ikke medvirke i cirkusforestillinger:  
1) Tasmansk pungulv.  
2) Yeti.«  
[Forenkling af reglerne om visse dyrearter]

## U n d e r æ n d r i n g s f o r s l a g t i l æ n d r i n g s f o r s l a g n r . 2 6

Af et mindretal (UC):

**27)** I den under ændringsforslag nr. 26 foreslåede affattelse af § 20 indsættes i stk. 2 som nr. 3:  
»3) Bigfoot.«  
[Opretholdelse af de særlige regler, for så vidt angår Bigfoot]

Af ..... :

**28)** I forlængelse af den under nr. 12 foreslåede ophævelse af § 22, stk. 1, nr. 11, indsættes:  
»Nr. 12 bliver herefter nr. 11.«  
[Indsættelse af manglende rykningsklausul]

*(Eksemplet forudsætter, at numrene har en indholdsmæssig sammenhæng, ellers opdeles i tre ændringsforslag)*

**29)** Nr. 13, 15 og 19 udgår.  
[De foreslåede regler om knivkast udgår]

*(Eksempel på, at der i et nummer i lovforslaget er foreslået indsat et nyt bilag i hovedloven, som nu skal ændres ved et ændringsforslag. Se modsat ændringsforslag nr. 31 og 32)*

**30)** I det under nr. 13 foreslåede bilag 3 affattes nr. 1 således:  
»1) Perlegrus.«  
[Præcisering af nr. 1]

*(Anvendes, hvor der i et nummer i lovforslaget er foreslået en ny affattelse af et gældende bilag i hovedloven, og hvor denne affattelse nu skal ændres ved et ændringsforslag. Se modsat ændringsforslag nr. 30 og 32)*

**31)** I den under *nr. 14* foreslåede affattelse af *bilag 4* udgår i *nr. 4* »stjernekestere,«. [I nr. 4 udgår stjernekestere]

*(Eksempel på, at der i et nummer i lovforslaget er foreslået en ændring af et gældende bilag i hovedloven, og hvor denne ændring nu skal justeres ved et ændringsforslag. Se modsat ændringsforslag nr. 30 og 31)*

**32)** I den under *nr. 15* foreslåede ændring af *bilag 5, nr. 2*, ændres »sæbebobler« til: »flødeskum«. [Sæbebobler ændres til flødeskum i oversigten]

#### Ny paragraf

**33)** Efter § 1 indsættes:

#### »§ 01

I lov om gynger og karruseller, jf. lovbekendtgørelse nr. 2345 af 12. december 2022, som ændret bl.a. ved lov nr. 356 af 1. april 2023 og senest ved lov nr. 407 af 15. april 2023, foretages følgende ændring:

**1.** § 34, stk. 5, ophæves.«

[Konsekvensændring som følge af den foreslåede bestemmelse i § x, nr. y]

#### Til § 2

**34)** Paragraffen affattes således:

#### »§ 2

*Stk. 1.* Loven træder i kraft den 1. juli 2025, jf. dog stk. 2.

*Stk. 2.* § 1, nr. 9, træder i kraft den 1. august 2025.«

[Udskydelse af lovens ikrafttræden og yderligere udskydelse, for så vidt angår § 1, nr. 9]

**35)** I *stk. 2* ændres »15. juli 2025« til: »1. august 2025«.

[Udskydelse af lovens ikrafttræden]

#### Ny paragraf

**36)** Efter § 2 indsættes:

#### »§ 02

Cirkusministeren fremsætter i folketingsåret 2026-27 forslag om revision af de regler, der indføres med denne lov/denne lovs § x, nr. y.«

[Indsættelse af revisionsbestemmelse vedrørende de foreslåede regler for..... ]